

Armoede in de gemeente Tynaarlo

Concept onderzoeksrapport

Samenvatting

Naast een aantal Meedoenregelingen om mensen in armoede te ondersteunen, heeft de gemeente Tynaarlo geen armoedebeleid. Om inzichtelijk te krijgen in welke mate er sprake is van armoede en op welke wijze de gemeente invulling kan geven aan het armoedebeleid heeft de gemeente een onderzoek uitgevoerd met de volgende hoofdvraag:

In welke mate is er sprake van armoede in de gemeente Tynaarlo en hoe kan de gemeente vorm en inhoud geven aan haar armoedebeleid om de lokale armoedeproblematiek te verminderen?

Antwoord hoofdvraag

In Tynaarlo is de armoedeproblematiek lager dan het Drentse en landelijke gemiddelde. Aan de hand van het aantal cliënten van de organisaties die ondersteuning bieden aan mensen in financiële problemen en armoede kan geconstateerd worden dat er wel degelijk armoede is in de gemeente. Bij vrijwel alle organisaties is het aantal cliënten de afgelopen jaren flink toegenomen. Echter bestaat er nog een groep mensen die in armoede leven en geen gebruik maken van de ondersteuningsmogelijkheden. Deze mensen zijn niet in beeld en het is onduidelijk hoe groot de totale doelgroep is. Van de mensen die in beeld zijn, wordt geconcludeerd dat de problematiek complexer wordt.

Armoede komt het meest voor onder de volgende doelgroepen: eenoudergezinnen met minderjarige kinderen, alleenstaanden, kinderen, allochtonen, vluchtelingen, laagopgeleiden, uitkeringsgerechtigden en ZZP'ers.

Aan de hand van het onderzoek wordt aanbevolen vanuit het armoedebeleid in te zetten op:

- Duidelijke communicatie naar de doelgroep
- Persoonlijk contact met de doelgroep en het bieden van een luisterend oor
- Empowerment: het benutten van de eigen kracht
- Betere samenwerking tussen de lokale partners
- Preventie en vroegsignalering
- Een integrale en pragmatische aanpak

Voorgesteld wordt om de armoedegelden 2016 voor het volgende in te zetten:

1. De inzet van de financiële middelen zoals die in 2014 en 2015 zijn ingezet voor 2016 te continueren.
Het gaat om: de Voedselbank, Stichting Leergeld, Schuldhulpverlening, Jeugdsportfonds en Jeugdcultuurfonds, individuele inkomensvoetstuk en bijzondere bijstand.
2. In het kader van de inzet op duidelijke communicatie en preventie een folder te ontwerpen met één overzicht van de ondersteuningsmogelijkheden in de gemeente.
3. Kiezen voor een pragmatische aanpak en de sociale teams hier een rol in laten spelen.
4. Nader bekijken hoe de samenwerking tussen en met lokale partners gerealiseerd kan worden.
5. In 2016 de speerpunten verder uitwerken samen met de lokale partners.

Samenvatting rapport

Armoede is een complex begrip met veel samenhangende dimensies zoals inkomen, maatschappelijke participatie, opleidingsniveau, gezondheid, zelfredzaamheid, wonen en leefomgeving. Armoede kan een grote negatieve invloed hebben op het leven van een persoon en kan een belemmering vormen om te participeren in de samenleving. In Nederland is armoede sinds de economische crisis in 2008 sterk gestegen.

Volgens het SCP en het CBS zijn er een aantal risicogroepen met een hogere kans op armoede: eenoudergezinnen met minderjarige kinderen, kinderen, allochtonen, uitkeringsgerechtigden en ZZP'ers.

Cijfers indicatoren gemeente Tynaarlo

- Tynaarlo heeft een werkloosheidspercentage van 6,1% van de beroepsbevolking.
- In 2014 stond 6,75% van de bevolking ingeschreven als niet-werkende werkzoekende.
- In 2014 ontvingen 2580 mensen een uitkering (OA-, WW- en bijstandsuitkering). Eind 2014 kregen 463 mensen een bijstandsuitkering bij de ISD, waarvan 108 met een zak- en kleedgelduitkering.
- In 2012 had 6% van de huishoudens een inkomen van rond of onder het sociale minimum.
- De cijfers van de gemeente Tynaarlo liggen onder het Drentse en het landelijke gemiddelde.
- De afgelopen jaren is er een stijging te zien in het aantal werklozen, het aantal uitkeringsgerechtigden en het aantal huishoudens met een laag inkomen.

Beelden vanuit de praktijk

De gemeente Tynaarlo kent een groot aanbod aan organisaties die ondersteuning bieden aan mensen in financiële problemen en armoede. Hieronder worden de uitkomsten van de geïnterviewde organisatie kort samengevat.

- *Werkplein Baanzicht* (de Intergemeentelijke Sociale Dienst): Tussen 2011 en 2014 is het uitkeringsbestand gestegen tot 463 uitkeringsgerechtigden. De organisatie verstrekt de regelingen vanuit het gemeentelijke minimabeleid. Over 2014 zijn er 205 aanvragen voor de Meedoenregeling toegekend. Doelgroepen die relatief veel gebruik maken van de regelingen van de ISD: laagopgeleiden, mensen met een beperking en mensen die geen opleiding of werkervaring hebben.
- *De GKB* (Gemeentelijke Kredietbank): kent verschillende diensten die zich richten op het voorkomen en oplossen van schulden. In 2014 zijn er 123 intakes gedaan en zijn er 79 schuldregelingen geslaagd. Doelgroepen: mensen met een laag inkomen, uitkeringsgerechtigden en alleenstaanden. De GKB heeft het beeld dat de problemen complexer worden, maar dat de mate van armoede in Tynaarlo niet anders is dan de andere gemeenten waar de GKB werkzaam is.
- *Humanitas*: heeft in 2014 92 mensen geholpen met de thuisadministratie. Daarnaast kent Humanitas de sinterklaasactie en de kindervakantieweken voor mensen met een minimum inkomen. Het aantal cliënten is de afgelopen jaren sterk gestegen. Doelgroepen: gezinnen en vluchtelingen. Volgens Humanitas is er niet veel armoede in de gemeente, maar zijn veel mensen in armoede onzichtbaar. Mensen in armoede hebben behoefte aan betere informatie over de ondersteuningsmogelijkheden.
- *Stichting Trias*: de ouderenadviseur heeft in 2014 520 telefonische contacten gehad en 89 huisbezoeken gedaan. Vanuit de 'huisbezoeken 75+' zijn de seniorenvoorlichters 226 keer op huisbezoek geweest. De aantallen zijn de afgelopen jaren redelijk constant gebleven. Uit onderzoek van Trias blijkt dat 20% van de ouderen moeite heeft om rond te komen van het inkomen. Volgens Trias laten veel ouderen de problemen niet zien.
- *Noordermaat*: de meest voorkomende hoofdproblematiek in 2014 was 'Financiën'. In 2014 waren er 81 aanvragen met vragen over financiën. Tussen 2011 en 2014 zijn de aanvragen fors gestegen. Volgens Noordermaat zijn veel mensen in armoede niet in beeld. Veel mensen schamen zich of ontkennen dat ze in armoede leven.
- *De Voedselbank*: tussen 2012 (start voedselbank) en 2015 is een flinke toename te zien van het aantal verstrekkingen. In 2015 staat het aantal verstrekkingen op 55 huishoudens. Het merendeel van de afnemers zijn alleenstaanden. Volgens de voedselbank wordt de problematiek steeds groter en hebben de mensen behoefte aan persoonlijk contact en aan betere informatie over de mogelijkheden.
- *Stichting Leergeld*: ondersteunt kinderen tussen de 4 en 18 jaar met financiële hulp voor activiteiten. Stichting Leergeld is sinds 2015 begonnen in de gemeente en kan nog geen beeld schetsen van het aantal aanvragen en het beeld van armoede.

- *Stichting Kringloop Organisatie Tynaarlo*: volgens de stichting is er maar een heel klein percentage van de cliënten van de kringloopwinkel dat in armoede leeft. Volgens de stichting is er veel verborgen armoede, maar is de mate van armoede lager dan in andere gemeenten. Veel mensen in armoede vragen niet om hulp en schamen zich. Ze hebben behoefte aan een luisterend oor.
- *Sociale teams gemeente Tynaarlo*: volgens de drie sociale teams is er veel onzichtbare armoede. De mensen schamen zich en vragen niet of te laat om hulp. Doelgroep: heel verschillend, zowel uitkeringsgerechtigden als mensen die bijvoorbeeld net zijn ontslagen, gescheiden of hun huis niet kunnen verkopen. Volgens de sociale teams neemt het aantal mensen met financiële problemen en schulden toe.
- *Gemeente – jeugdsportfonds en jeugdcultuurfonds*: ouders van kinderen tot en met 18 jaar met een minimuminkomen kunnen een beroep doen op het jeugdsportfonds en het jeugdcultuurfonds. Het jeugdcultuurfonds is in 2014 niet ingezet. Het aantal verstrekking van het jeugdsportfonds is tussen 2012 en 2014 fors gestegen van 24 naar 89 verstrekkingen.
- *Diaconie Vries*: de afgelopen jaren is er bij de diaconie vaak om hulp gevraagd. Daarnaast zijn de problemen vaak groter. De diaconie vindt het moeilijk om een beeld te geven van de mate van armoede, doordat een groot gedeelte van de mensen in armoede niet in beeld zijn. Volgens de diaconie hebben de mensen meer behoefte aan duidelijkheid over de mogelijkheden en waar ze voor de ondersteuning terecht kunnen.

Naast het ondersteuningsaanbod van deze verschillende organisaties, kent de gemeente een aantal mogelijkheden tot ondersteuning:

- Bijzondere bijstand
- Collectieve zorgverzekering
- Kwijtschelding
- Individuele inkomenstoeslag
- Tegemoetkoming kinderopvang
- Meedoenregelingen: meedoenpremie voor schoolgaande kinderen(jeugdsportfonds en jeugdcultuurfonds), PC-project, witgoedregeling
- Premie re-integratie
- Activiteiten Project Tynaarlo Financieel Fit

Armoedebeleid

Armoedebeleid is belangrijk om mensen in armoede te kunnen ondersteunen. Armoede- en schuldenbeleid vormt voor het huidige kabinet een beleidsprioriteit. De gemeente Tynaarlo ontvangt tot 2018 extra middelen om extra in te kunnen zetten op armoedebeleid. In 2013 en 2014 zijn deze middelen ingezet voor: de Voedselbank, Stichting Leergeld, Jeugdsportfonds en Jeugdcultuurfonds. Daarnaast voor schuldhulpverlening, de individuele inkomenstoets en bijzondere bijstand.

Uit het onderzoek komt naar voren dat de gemeente in zou moeten zetten op de volgende speerpunten:

- Duidelijke communicatie naar de doelgroep
- Persoonlijk contact met de doelgroep en het bieden van een luisterend oor
- Empowerment: het benutten van de eigen kracht
- Betere samenwerking tussen de lokale partners
- Preventie en vroegsignalering
- Een integrale en pragmatische aanpak

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	1
1. Inleiding	5
1.1 Aanleiding.....	5
1.2 Doelstelling onderzoek.....	5
1.3 Aanpak.....	5
1.4 Leeswijzer	6
2. Armoede.....	7
2.1 Wanneer is er sprake van armoede?.....	7
2.2 Wat zijn de effecten van armoede?	7
2.3 Landelijk beeld.....	8
2.4 Regionaal beeld	10
3. Armoede in Tynaarlo	11
4. Beelden vanuit de praktijk.....	14
4.1 Werkplein Baanzicht.....	14
4.2 De GKB.....	15
4.3 Humanitas	17
4.4 Stichting Trias	18
4.5 Noordermaat	19
4.6 De Voedselbank.....	20
4.7 Stichting Leergeld	21
4.8 Stichting Kringloop Organisatie Tynaarlo	21
4.9 Gemeente Tynaarlo	22
4.10 Diaconie.....	23
5. Ondersteuning gemeente Tynaarlo	24
6. Conclusies en aanbevelingen	26
7. Armoedebeleid	29
7.1 Armoedebeleid in Nederland	29
7.2 Huidige inzet gemeente Tynaarlo	29
7.3 Ideeën vanuit de organisaties	30
7.4 Armoedebeleid gemeente Tynaarlo.....	31
7.5 Inzet armoedegelden 2016	32
8. Bronvermelding	33

1. Inleiding

In 2007 is de nota 'Meedoen Mogelijk Maken' vastgesteld waarin de hoofdlijnen zijn geformuleerd om armoede in de gemeente Aa en Hunze, Assen en Tynaarlo te verminderen en te voorkomen en om participatie te bevorderen. De gemeenten zetten verschillende regelingen en Meedoenpremies in om het meedoen van mensen mogelijk te maken.

In 2008 kreeg Nederland te maken met een economische crisis. Dit heeft geleid tot minder banen en meer ontslagen. Eind 2012 is in Nederland de werkloosheid fors toegenomen. Veel mensen zijn hierdoor afhankelijk geworden van een WW-uitkering of bijstandsuitkering. Armoede is in onze hedendaagse samenleving nog steeds een groot probleem. Om deze doelgroep te ondersteunen hebben veel gemeenten in Nederland armoedebeleid opgesteld dat bedoeld is om mensen financieel te steunen, hen te laten deelnemen in de samenleving of gericht op preventie.

Nast de Meedoenregelingen heeft de gemeente Tynaarlo op het moment geen armoedebeleid. Daarnaast heeft de gemeente niet inzichtelijk in welke mate er sprake is van armoede. Om dit in beeld te krijgen heeft de gemeente Tynaarlo in 2015 een onderzoek uitgevoerd naar de mate van armoede. In dit rapport worden de resultaten van dit onderzoek weergegeven. Op basis van deze uitkomsten wordt het armoedebeleid geformuleerd en wordt een voorstel gedaan voor de inzet van de armoedegelden voor het jaar 2016.

1.1 Aanleiding

In 2013 heeft staatssecretaris Jetta Klijnsma extra middelen beschikbaar gesteld voor armoedebestrijding en schuldhelpverlening. Door het vroeg signaleren van schulden moeten grotere problemen voorkomen worden. Hierbij is specifieke aandacht voor ondersteuning van kinderen die in armoede opgroeien. De gemeente Tynaarlo ontvangt deze middelen tot en met 2018. Op het moment heeft de gemeente geen armoedebeleid. Om dit beleid op te stellen is het van belang inzicht te hebben in welke mate er sprake is van armoede binnen de gemeente. Armoedebeleid is nodig om de inzet van de armoedegelden tot en met 2018 handen en voeten te geven.

1.2 Doelstelling onderzoek

Het onderzoek kent twee hoofddoelstellingen:

1. Inzicht krijgen in de mate van armoede in de gemeente Tynaarlo.
2. Inzicht krijgen in de wijze waarop de gemeente invulling kan geven aan het armoedebeleid om de armoedeproblematiek te verminderen.

Deze doelstellingen vertalen zich naar de volgende centrale vraagstelling:

In welke mate is er sprake van armoede in de gemeente Tynaarlo en hoe kan de gemeente vorm en inhoud geven aan haar armoedebeleid om de lokale armoedeproblematiek te verminderen?

1.3 Aanpak

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden, zijn verschillende onderzoeksmethoden toegepast.

Document- en literatuurstudie: er is gekeken naar verschillende beleidsdocumenten, onderzoeken en rapporten. Hierbij is zowel gebruik gemaakt van landelijke, regionale als lokale documenten.

Kwantitatief deskresearch: om de doelgroep in beeld te brengen is gebruik gemaakt van beschikbare cijfers van het CBS. Daarnaast zijn de jaarverslagen van de organisaties gebruikt.

Kwalitatief onderzoek: er zijn met verschillende organisaties interviews gehouden om een beeld te schetsen van de mate van armoede in de gemeente.

1.4 Leeswijzer

Het rapport bestaat uit twee delen. Het eerste deel gaat in op de doelstelling *“Inzicht krijgen in de mate van armoede in de gemeente Tynaarlo”*. Hier wordt aandacht aan besteed in hoofdstuk twee tot en met zes. In hoofdstuk twee wordt gekeken wanneer men spreekt van armoede, is er aan de hand van verschillende onderzoeken een beeld geschetst van de mate van armoede in Nederland en Drenthe en is gekeken naar welke doelgroepen een hogere kans hebben om in armoede te vervallen. In hoofdstuk drie wordt er aan de hand van beschikbare cijfers van het CBS middels drie indicatoren, de arbeidsdeelname, de sociale zekerheid en het inkomen, een beeld geschetst van de situatie in de gemeente Tynaarlo.

Wat zijn de beelden van organisaties uit de praktijk met betrekking tot armoede? In hoofdstuk vier wordt per organisatie beschreven welk aanbod er wordt geboden, wat het aantal gebruikers of cliënten zijn, de ontwikkelingen van de afgelopen jaren en het beeld dat de organisatie heeft van armoede in de gemeente. In hoofdstuk vijf wordt een overzicht gegeven welke mogelijkheden tot ondersteuning er zijn in de gemeente.

In hoofdstuk zes wordt aan de hand van de voorgaande hoofdstukken een conclusie geschetst over de mate van armoede in de gemeente en worden aanbevelingen gedaan voor het tweede gedeelte dat ingaat op de doelstelling *“Inzicht krijgen in de wijze waarop de gemeente invulling kan geven aan het armoedebeleid om de armoedeproblematiek te verminderen”*. In hoofdstuk zeven wordt gekeken welke invulling de gemeente kan geven aan het armoedebeleid. Ten eerste wordt gekeken naar de meest voorkomende speerpunten van andere gemeenten. Daarnaast wordt beschreven wat de geïnterviewde organisaties belangrijke punten vinden waar de komende jaren op in wordt gezet. Vervolgens worden een aantal speerpunten benoemd voor de komende jaren die uit het onderzoek naar voren zijn gekomen en wordt een voorstel gedaan voor de inzet van de armoedegelden voor het jaar 2016.

2. Armoede

2.1 Wanneer is er sprake van armoede?

Armoede is een complex begrip met veel samenhangende dimensies zoals inkomen, maatschappelijke participatie, opleidingsniveau, gezondheid, zelfredzaamheid, wonen en leefomgeving. Daarnaast is armoede een kwestie van het ontbreken van kansen om deel te nemen aan de samenleving. Denk bijvoorbeeld aan de toegang tot de arbeidsmarkt, maatschappelijke activiteiten en de gezondheidszorg. Armoede wordt meestal geassocieerd met het hebben van een laag inkomen. Maar ook mensen met een hoog inkomen, die bijvoorbeeld in korte tijd worden geconfronteerd met een scherpe inkomensdaling, kunnen in armoede verkeren. De cijfermatige beschrijving van armoede wordt vaak beperkt tot de financiële armoede. Van financiële armoede is sprake als een huishouden over onvoldoende middelen beschikt om een bepaald minimaal consumptieniveau te kunnen bereiken. Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) beschrijft armoede op basis van twee inkomensgrenzen:

- *De lage-inkomensgrens*: vertegenwoordigt een vast koopkrachtbedrag en wordt jaarlijks aangepast voor de prijsontwikkeling. De grens is afgeleid van het bijstandsniveau voor een alleenstaande in 1979, toen dit in koopkracht het hoogst was.
- *De beleidsmatige grens*: gebaseerd op het sociaal minimum. De grens die het CBS hanteert is 105% van het sociaal minimum.

Het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) kent een andere variant, namelijk de budgetbenadering. Via deze benadering wordt armoede afgemeten via normbedragen. Het basisbehoefteniveau omvat de minimale uitgaven voor voedsel, kleding en wonen en enkele andere moeilijk te vermijden kosten.

2.2 Wat zijn de effecten van armoede?

Zoals in de eerste paragraaf is beschreven, hangt armoede samen met veel dimensies. Bij veel mensen met financiële problemen is er sprake van andere problemen. Deze problemen zijn soms de oorzaak van de armoede, maar soms ook het gevolg. Armoede kan een grote negatieve invloed hebben op het leven van een persoon en kan een belemmering vormen om te participeren in de samenleving.

In 2010 heeft Movisie, het landelijk kennisinstituut en adviesbureau voor maatschappelijke ontwikkeling, onderzoek gedaan naar de gevolgen van armoede. Hieruit komt naar voren dat armoede letterlijk ziekmakend kan zijn. Schaamte en vermijding, sociaal isolement, eenzaamheid en depressies komen uitvoerende beroepskrachten vaak tegen bij mensen die leven in armoede. Ook uit het onderzoek van het Nibud komt naar voren dat er een relatie is tussen psychische gezondheid en schulden. Van de mensen met problematische schulden heeft 53% last van gezondheidsproblemen, stress, slapeloosheid en/of bevindt zich in een depressie. Daarnaast voelen mensen die financiële zorgen hebben zich vaak buitengesloten en voelen ze zich weinig verbonden met de omgeving. Dit komt doordat ze vaak geen geld hebben om mee te doen met sociale activiteiten. Hierdoor kunnen mensen zich moeilijk verder ontwikkelen en blijven in de maatschappij.

2.3 Landelijk beeld

Armoedesignalement 2014 SCP/CBS

In het Armoedesignalement 2014 van het Sociaal Cultureel Planbureau(SCP) en het Centraal Bureau voor de Statistiek(CBS) worden de actuele cijfers over armoede in Nederland gepresenteerd. In het armoedesignalement worden de lage-inkomensgrens en de budgetbenadering gehanteerd om armoede in kaart te brengen.

Naar voren komt dat de omvang van armoede in 2013 is toegenomen. Na 2007 nam in Nederland de armoede voortdurend toe met een versnelling vanaf 2011. Tussen 2007 en 2013 is ook de langdurige armoede, mensen die drie jaar of langer onder de grens verkeren, sterk gestegen. Sinds de economische crisis in 2008 is de armoede met ruim een derde toegenomen.

Ramingen van het SCP en het CBS wijzen uit dat het aantal armen in 2014 en 2015 zal dalen.

Uitkomsten op basis van de lage-inkomensgrens:

In 2013 had 10% van de huishoudens een inkomen onder de lage-inkomensgrens. Dit is 1% meer dan in 2012. Van deze huishoudens had 26% al ten minste vier jaar achtereen een laag inkomen. Het percentage huishoudens met langdurige kans op armoede is in 2013 gestegen van 2,6% in 2012 tot 3% in 2013. Ruim de helft van deze huishoudens heeft een bijstandsuitkering.

Uitkomsten op basis van de budgetbenadering:

Volgens de budgetbenadering was 5,4% van de bevolking in 2013 arm volgens de basisbehoeftecriterium¹ en 7,9% volgens het niet-veel-maar-toereikend criterium².

Dit is een grote stijging tegenover 2007, toen het 3,7% en 5,4% was. Ongeveer een derde van deze groep bestaat uit langdurige armen.

Schulden

Schuldenproblematiek spelen vaak een rol bij mensen in armoede. Problematische schulden zijn een belangrijke belemmerende factor voor participatie. In 2012 heeft Panteia, een onderzoeksbureau voor economisch en sociaal beleidsonderzoek, onderzoek gedaan naar de omvang en achtergronden van schuldenproblematiek bij huishoudens. In het onderzoek is gekeken naar huishoudens in Nederland met problematische schulden en huishoudens in Nederland met een risico op problematische schulden.

Uit de resultaten van het onderzoek komt naar voren dat één op de zes huishoudens (17,2%) een risico loopt op problematische schulden of problematische schulden heeft. Van deze groep heeft 6% daadwerkelijk problematische schulden. Meer dan de helft van de huishoudens met schulden maakt geen gebruik van schuldhelpverlening. Huishoudens met een risico op problematische schulden zijn vaak gezinnen met kinderen. Vaak hebben deze huishoudens achterstallige rekeningen en staan ze voor hoge bedragen in het rood. Bij huishoudens met problematische schulden gaat het vaak om alleenstaanden. Ook zijn deze huishoudens vaak laagopgeleid en wonen ze vaker in een huurhuis. De meeste huishoudens met problematische schulden zijn mensen die niet werken en mensen met een netto maand inkomen van minder dan 1.000 euro.

Kinderen in armoede

Een kwetsbare groep onder de armen zijn de kinderen. De laatste jaren is hier veel aandacht aan besteed. De Kinderombudsman signaleert dat armoede grote gevolgen heeft voor kinderen. Door armoede kunnen kinderen niet deelnemen aan de gewone activiteiten met andere kinderen. De Kinderombudsman deed in 2013 onderzoek naar armoede onder kinderen. Hieruit blijkt dat één op de negen kinderen in armoede leven. Als kinderen niet mee kunnen doen met leeftijdsgenootjes kunnen ze eventueel in een sociaal isolement terechtkomen.

¹ De uitgaven die een zelfstandig huishouden gewoonlijk minimaal kwijt is aan onvermijdbare, basale zaken zoals voedsel, kleding en wonen.

² De minimale uitgaven plus de minimale kosten voor sociale participatie.

Hoewel de overgrote meerderheid van kinderen die opgroeien in armoede op latere leeftijd niet arm zijn, is de kans dat de kinderen later ook in armoede zullen leven groter dan die van kinderen in welvarende gezinnen. Het risico op armoede in de toekomst neemt toe wanneer kinderen langere tijd in armoede verkeren. Naast de langetermijneffecten heeft armoede bij kinderen ook nadelige effecten op korte termijn. Zo kan er een verband zijn met slechtere schoolprestaties, maar ook is er een samenhang met probleemgedrag bij de kinderen. Kinderen kunnen zich door de situatie ongelukkig voelen, doordat zij bijvoorbeeld minder nieuwe kleren krijgen, uitstapjes maken of op vakantie gaan.

Door het gebrek aan middelen kunnen de kinderen vaak niet deelnemen aan sport en culturele activiteiten of activiteiten die door de school worden georganiseerd (schoolreisjes, naschoolse opvang, etc.). Niet deelnemen heeft een belangrijk psychologisch effect. Daarnaast maken kinderen zich nogal eens zorgen over de problemen binnen het gezin, wat bij een deel van hen kan leiden tot fysieke of psychische klachten als hoofdpijn en buikpijn.

Risicogroepen

In het armoedesignalement 2014 benoemen SCP en CBS een aantal risicogroepen met een hogere kans op een laag inkomen.

Huishoudenssamenstelling

Uit het armoedesignalement blijkt dat een laag inkomen het meest voorkomt bij eenoudergezinnen met minderjarige kinderen. Het percentage van deze doelgroep met een laag inkomen is in 2013 gestegen van 29% naar 34%. Daarnaast is de groep alleenstaanden tot 65 jaar een risicogroep. Ruim 22% van hen moet rondkomen van een laag inkomen.

De doelgroep die het minst te maken heeft met een laag inkomen zijn de paren van 65 jaar en ouder.

Leeftijd

Het risico op armoede loopt uiteen naar leeftijd. Minderjarige kinderen hebben een grotere kans op armoede, als gevolg van het aantal eenoudergezinnen in armoede. Dit is het sterkst in de leeftijdsgroep van 5 tot 10 jaar. Het risico op armoede van inwonende kinderen neemt af naarmate ze ouder worden.

Mensen tussen de 55 en 56 jaar raken steeds meer afhankelijk van een uitkering. Dit komt onder andere door arbeidsongeschiktheid en blijvende economische inactiviteit na ontslag.

Het aandeel met een laag inkomen is het laagst onder de 65-plussers, doordat de meeste ouderen naast de AOW een aanvullend (pensioen)inkomen hebben.

Herkomst

Een doelgroep dat veel te maken heeft met een laag inkomen, zijn de niet-westerse allochtonen. In 2013 was dit 32% wat drie keer zo veel is als het gemiddelde en vier keer zo veel als onder autochtonen. Het lage inkomen heeft bij niet-westerse huishoudens vaak een aanhoudend karakter.

Inkomensbron

De armoede is het grootst bij huishoudens die afhankelijk zijn van een uitkering. In 2013 had ruim driekwart van de huishoudens die van een bijstandsuitkering moesten rondkomen een laag inkomen. Bij deze doelgroep heeft een laag inkomen vaak een langdurig karakter.

Ook de mensen met een werkloosheidsuitkering of arbeidsongeschiktheidsuitkering die een laag inkomen hebben, is hoger dan het gemiddelde. Het risico op armoede voor mensen met een uitkering is tussen 2010 en 2013 flink gestegen.

Naast uitkeringsgerechtigden zijn er ook werkenden die een laag inkomen hebben. Het gaat hier vaak om zelfstandigen die een geringe winst boeken of met verlies te maken hebben. ZZP'ers hebben een bovengemiddeld armoederisico. Vaak heeft een laag inkomen bij deze doelgroep geen langdurig karakter. Een laag inkomen komt relatief weinig voor bij huishoudens waarvan het inkomen vooral uit loon bestaat.

2.4 Regionaal beeld

CMO STAMM heeft in opdracht van de provincie Drenthe de monitor 'leefbaarheid Drenthe' uitgevoerd. Eén van de deelthema's van het rapport is 'Werk en inkomen'. Uit de monitor kwamen de volgende resultaten:

Opleiding

Het aantal inwoners met een laag opleidingsniveau is gedaald van 33% in 2002 naar 21% in 2013. In Noord-Drenthe is het aandeel laag opgeleiden 16%, wat veel lager dan in de andere regio's in Drenthe (tussen de 21% en 25%).

Werkgelegenheid

De werkgelegenheid is de afgelopen jaren in Drenthe afgenomen. Tussen 2012 en 2013 daalde het aantal fulltime banen met 1%. Deze daling is te zien in de vijf grootste gemeenten in Drenthe. Alleen Assen vormt een positieve uitzondering, waar de werkgelegenheid groeide met 0,4%.

Werkloosheid

In 2013 is de werkloosheid in Drenthe verder opgelopen. Door de economische recessie liep in 2009 de werkloosheid flink op. In 2010 en 2011 nam dit af doordat minder mensen zich aanboden op de arbeidsmarkt. In 2012 en 2013 is de werkloosheid opnieuw gestegen door het uitblijven van herstel van de economie. In 2013 was 10,6% van de Drentse beroepsbevolking werkloos. De Drentse werkloosheid ligt boven het nationale gemiddelde (9,7%). De gemeente Tynaarlo, is naast de gemeente Midden-Drenthe en De Wolden, één van de Drentse gemeente waar het werkloosheidspercentage onder de 8% ligt.

Jeugdwerkloosheid

Het aantal werkloze jongeren is gestegen tussen 2008 en 2012. Het percentage jongeren onder de 27 jaar dat stond ingeschreven als werkzoekende was in 2012 14,5%. In 2013 nam dit weer iets af. De jeugdwerkloosheid is in Drenthe hoger dan in Nederland (11%).

In Tynaarlo staat 10% van de jongeren onder de 27 jaar geregistreerd als werkzoekende, wat lager is dan het landelijke gemiddelde.

Inkomen

In 2011 was het aandeel inwoners met een laag inkomen (het inkomen dat de laagste 40% van de Nederlandse bevolking verdient) 43% in Drenthe. De meeste Drentse gemeenten hadden een hoger aandeel mensen met een laag inkomen dan het gemiddelde in Nederland. Binnen de gemeenten zijn er grote verschillen. Het laagste aandeel mensen met een laag inkomen was in de gemeente Tynaarlo (37%).

Bijstandsuitkering

Tussen 2010 en 2012 nam het aantal bijstandsuitkeringen in Drenthe toe van 40 naar 44 per 1.000 huishoudens. In vrijwel elke gemeente is deze toename te zien. In de gemeente Tynaarlo ging het in 2012 ongeveer om 22 huishoudens, wat veel lager is dan het gemiddelde in Drenthe en Nederland. Van de Drentse gemeenten was het aantal uitkeringen in de gemeente Tynaarlo (na de gemeente De Wolden) het laagst.

Het rapport geeft aan dat de economische situatie tamelijk omvangrijke leefbaarheidsvraagstukken oplevert in de gebieden met een zwakke economische basis, een hoge werkloosheid en een laag gemiddeld opleidingsniveau. De gemeente Tynaarlo heeft tegenover het Drentse gemiddelde een sterke economische basis, een lage werkloosheid en een hoog gemiddeld opleidingsniveau. Dit wordt bevestigd door cijfers van het CBS die worden toegelicht in hoofdstuk 3 'Armoede in Tynaarlo'. Hieruit kan geconcludeerd worden dat Tynaarlo geen risicogemeente is.

3. Armoede in Tynaarlo

In dit hoofdstuk wordt aan de hand van beschikbare cijfers van het CBS een beeld geschetst van de situatie in de gemeente Tynaarlo. Dit wordt gedaan aan de hand van de volgende drie indicatoren:

- De arbeidsdeelname
- De sociale zekerheid (uitkeringen)
- Het inkomen

Bevolkingssamenstelling en -ontwikkeling

De gemeente Tynaarlo heeft een bevolking van ongeveer 32.500 inwoners. In onderstaande tabel is de bevolkingssamenstelling naar leeftijd te zien.

	Totaal aantal	Mannen aantal	Vrouwen aantal
0-9 jaar	3.497	1.766	1.731
10-19 jaar	4.098	2.140	1.949
20-29 jaar	2.079	1.161	918
30-39 jaar	2.937	1.381	1.556
40-49 jaar	4.975	2.436	2.539
50-59 jaar	5.325	2.684	2.641
60-69 jaar	4.566	2.262	2.304
70-79 jaar	3.080	1.461	1.619
80-89 jaar	1.631	636	995
90+ jaar	314	78	236
Totaal	32.493	16.005	16.488

Bevolking naar 10-jaarige leeftijdsklassen 2014 (bron: CBS)

In de gemeente is sprake van vergrijzing. De uitstroom van jongeren is niet gecompenseerd door instroom van buitenaf. De afgelopen jaren zien we een krimp onder met name gezinnen met jonge kinderen (30-40 jarigen en 0-4 jarigen) en een sterke groei onder 60-plussers. Uitgaande van een bevolkingsgroei-scenario zal het inwoneraantal in de periode 2010-2019 met 830 personen afnemen. Met name de groep 30-60 jarigen krimpt (-10%) en het aantal kinderen tot 15 jaar dat tot deze huishoudens behoort krimpt nog harder (-25%). De groep jongeren tussen de 15 en 29 jaar krimpt licht (-5%). Daarentegen neemt het aantal 60-plussers toe met een groei van bijna 25%.

Arbeitsdeelname

In 2014 maakte 16.000 mensen in Tynaarlo deel uit van de beroepsbevolking, waarvan er 15.000 daadwerkelijk werkzaam waren en 1.000 werkloos. De gemeente Tynaarlo heeft een arbeidsparticipatie van 66,5% wat hoger is dan het gemiddelde in Drenthe (63,6%) en het gemiddelde in Nederland (64,9%). Daarnaast heeft de gemeente Tynaarlo een werkloosheidspercentage van 6,1% van de beroepsbevolking. In onderstaande tabel is te zien dat de werkloze beroepsbevolking vanaf 2008 met 3% is gestegen.

	2008	2010	2012	2014
Werkloosheidspercentage	3,1%	4,1%	5,0%	6,1%

Ontwikkeling werkloosheidspercentage 2008-2014 (bron: CBS)

Ondanks de stijging van het werkloosheidspercentage ligt het percentage in de gemeente Tynaarlo lager dan in Drenthe (7,3%) en Nederland (7,4%). In Tynaarlo is de meeste werkloosheid te zien onder de groep laag opgeleiden. Daarnaast zijn er meer vrouwen werkloos (6,3%) dan mannen (5,9%). De hoogste arbeidsparticipatie is te zien in de leeftijdsgroep 25 tot 45 jaar.

Van de jongeren tussen de 15 en 27 jaar was in 2014 51% werkzaam en 49% werkloos. Van de werkloze jongeren volgt 23% geen onderwijs. Hiervan ontvangt de helft een uitkering. In 2014 ontvingen 44 jongeren een bijstandsuitkering (18 tot 27 jaar).

Uit cijfers van het UVW blijkt dat 10% van de jongeren onder de 27 jaar staat ingeschreven als niet-werkend werkzoekende. Tynaarlo is één van de zes gemeenten in Drenthe waar het aandeel jeugdwerklozen onder het landelijke gemiddelde van 11,5% ligt. Bij de overige gemeenten ligt het percentage hoger. Het Drentse gemiddelde zit op 13,5%.

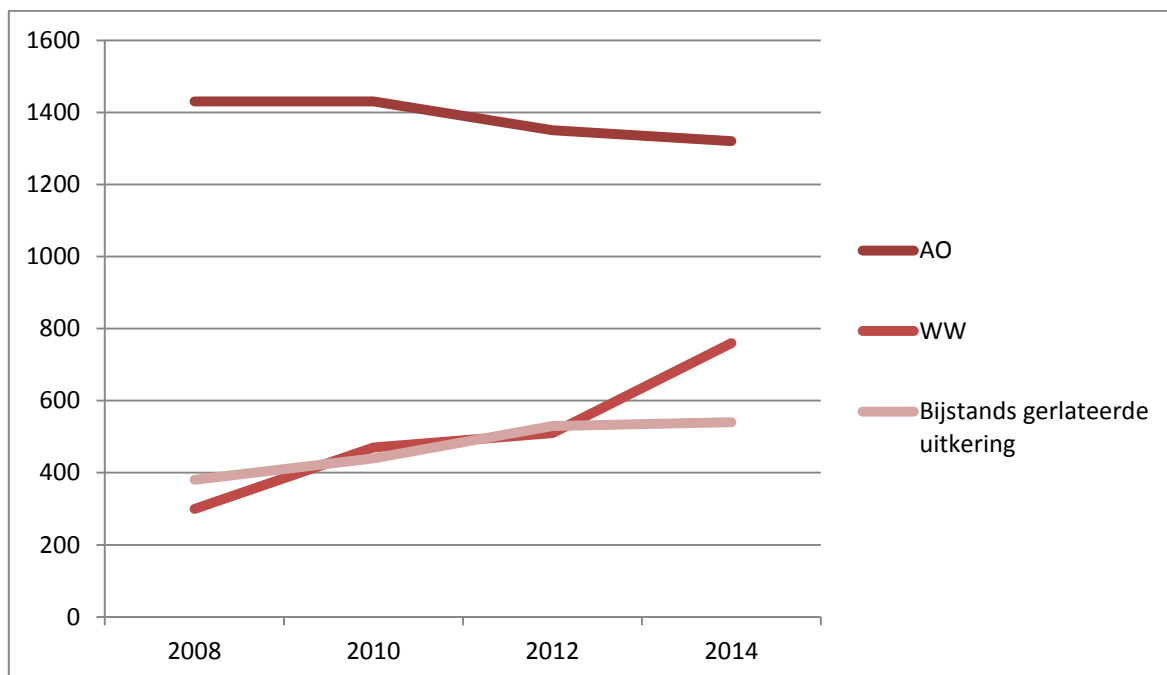
Uit cijfers van het UWV blijkt dat er in de gemeente Tynaarlo in 2014 gemiddeld 1.200 niet-werkende werkzoekenden tussen de 15 en 65 jaar stonden ingeschreven. Het gaat hier om 9,3% van de 15-27 jarigen, 49,5% van de 27-50 jarigen en 41,2% van de 50-65 jarigen. Het aantal mannen dat staat ingeschreven als werkzoekende is groter dan het aantal vrouwen. Het percentage niet-werkende werkzoekenden is tussen 2008 en begin 2015 gestegen met bijna 4,5%. Eind 2014 stond 6,75% van de bevolking (15-64 jaar) ingeschreven als niet-werkende werkzoekende.

De cijfers verschillen met de werkloze beroepsbevolking volgens het CBS, zoals is beschreven op pagina 11. Dit komt doordat enerzijds niet alle werklozen staan ingeschreven bij UWV (zoals personen zonder recht op een uitkering) en anderzijds staan er personen bij UWV ingeschreven die niet tot de werkloze beroepsbevolking horen (personen die niet direct beschikbaar zijn voor de arbeidsmarkt).

Sociale zekerheid

Volgens het CBS ontvingen 2580 mensen in 2014 een uitkering. Hiervan kregen 760 mensen een uitkering op grond van de Werkloosheidswet(WW). Het aantal personen dat een bijstands(gerelateerde) uitkering ontving was 540. Daarnaast kregen 1320 een arbeidsongeschiktheidsuitkering.

Het aantal mensen dat een AO-uitkering ontvangt is vanaf 2012 licht gedaald. Daarentegen is in het aantal mensen met een WW of bijstand gerelateerde uitkering vanaf 2008 een stijgende lijn te zien.

Aantal uitkeringen 2008-2014 (bron: CBS)

Eind december kregen 463 mensen in Tynaarlo bij de ISD een uitkering, waarvan 108 met een zak- en kleedgelduitkering. In Tynaarlo is er verhoudingsgewijs sprake van een groot aandeel instellingbewoners. Dit is ongeveer 25% van het bijstandsvolume van de gemeente Tynaarlo. Bij de andere uitvoeringsgemeenten van de ISD is dit een stuk lager: 5,5% van de bijstandsvolume in Assen en 1% van de bijstandsvolume in Aa en Hunze.

Inkomen

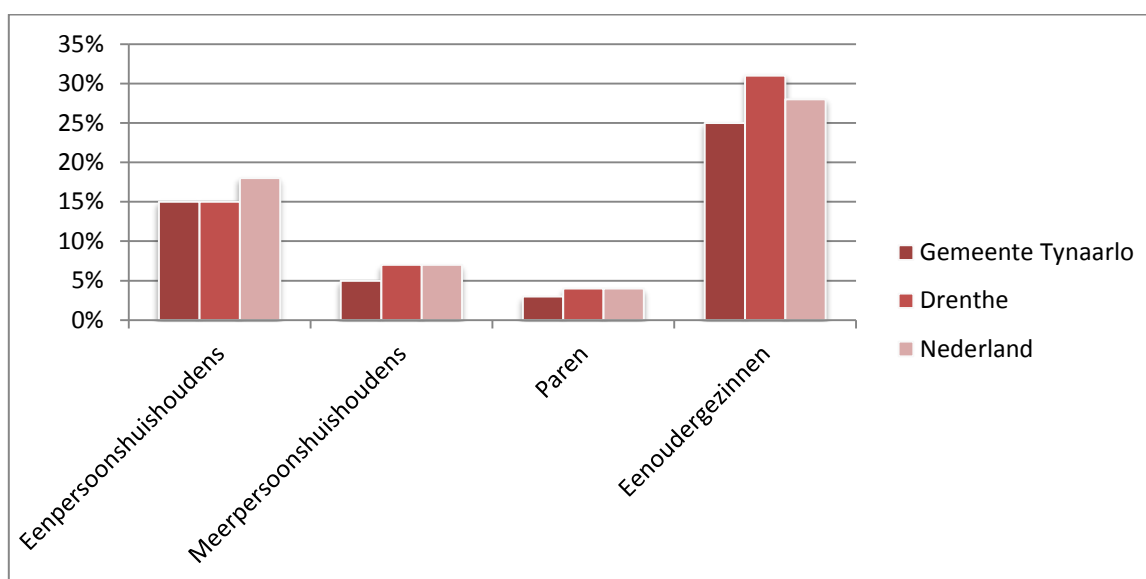
In 2013 kent de gemeente Tynaarlo 13.730 huishoudens. Het aandeel huishoudens met een inkomen rond of onder het sociaal minimum bedroeg in 2013 6%. Het gaat hier om een inkomen van maximaal 105 procent van het sociale minimum. In 2012 heeft het CBS een Regionaal Inkomens Onderzoek(RIO) uitgevoerd. Het aantal huishoudens met een laag inkomen in Tynaarlo is te zien in onderstaande tabel.

	Aantal huishoudens	% van alle huishoudens
Onder lage-inkomensgrens	800	6%
Huishoudens tot 105% van het sociaal minimum	800	6%
Huishoudens tot 110% van het sociaal minimum	1100	8%
Huishoudens tot 120% van het sociaal minimum	1600	12%

Omvang doelgroep met een laag inkomen 2012 (bron: CBS)

Het aantal huishoudens met een inkomen van 120% van het sociaal minimum is gestegen van 9% in 2008 naar 12% in 2012. Het aandeel huishoudens met een inkomen van 120% is lager dan in Drenthe en Nederland (beide 15%).

Om een beter beeld te krijgen van de doelgroep is in onderstaande figuur onderscheid gemaakt tussen verschillende soorten huishoudens. Te zien is dat de grootste groep huishoudens met een laag inkomen de eenoudergezinnen zijn. Het percentage is het hoogst bij eenoudergezinnen met kinderen onder de 18 jaar (25%), gevolgd door de eenpersoonshuishoudens (15%). Het percentage huishoudens tot 110% van het sociaal minimum is bij alleenstaande vrouwen hoger dan bij alleenstaande mannen. Het totaal van de paren, huishoudens bestaande uit twee personen, hebben het laagste percentage. Het percentage huishoudens met een inkomen van 110% van het sociaal minimum is in de gemeente Tynaarlo(8%) lager dan in Drenthe en Nederland (10 en 11%).

Percentage huishoudens tot 110% van het sociaal minimum inkomen 2012 (bron: CBS)

4. Beelden vanuit de praktijk

In de gemeente Tynaarlo zijn er verschillende organisaties die ondersteuning bieden aan mensen in financiële problemen en armoede. Voor het onderzoek zijn deze organisaties geïnterviewd en zijn de cijfers uit de jaarverslagen gebruikt. Tijdens de gesprekken is ingegaan op het aanbod van de organisatie, het aantal gebruikers of cliënten en de ontwikkelingen van de afgelopen jaren. Ook is gekeken naar het verschil in doelgroep van de cliënten. Daarnaast is de organisatie gevraagd naar het beeld van armoede in de gemeente en het beeld van de wensen en behoeften van deze doelgroep.

4.1 Werkplein Baanzicht

Werkplein Baanzicht is de Intergemeentelijke Sociale Dienst voor de gemeente Aa en Hunze, Assen en Tynaarlo. De ISD verstrekt uitkeringen en verschillende regelingen. Daarnaast ondersteunt de ISD mensen naar werk.

Het uitkeringsbestand van de ISD neemt toe en ook het aantal mensen dat schulden heeft neemt toe. Eind 2014 stond het aantal uitkeringsgerechtigden op 463 (waarvan 108 met een zak- en kleedgelduitreiking). Dit is een stijging van 6,1% ten opzichte van 2013. De instroom in 2014 was in totaal 317 en 298 mensen zijn uitgestroomd. Over 2014 zijn 205 aanvragen voor de Meedoenregeling toegekend. In 2014 ontvingen 641 mensen uit Tynaarlo een eenmalige koopkrachttegemetkoming.

De ISD verstrekt de volgende regelingen vanuit het gemeentelijk minimabeleid:

- Bijzondere bijstand
- Individuele inkomenstoeslag
- Meedoenpremies
- Witgoedregeling
- Collectieve zorgverzekering

In hoofdstuk vijf '*Ondersteuning gemeente Tynaarlo*' wordt verder op deze regelingen ingegaan.

Naast de verstrekking van bovenstaande regelingen heeft de ISD in 2014 veel ingezet op de jongeren. Een aantal activiteiten/projecten dat de ISD heeft uitgevoerd:

- Werkschool/navigator: een aanpak waarmee zeer kwetsbare jongeren worden begeleid in de vergroting van hun zelfredzaamheid met werk als doen.
- Toekomstloket: het toekomstloket schakelt jongeren naar een passend aanbod gericht op het realiseren van een startkwalificatie en/of duurzaam werk.
- Iedereen kan scoren: een pilotproject dat zich richt op het benutten en uitbouwen van talenten en mogelijkheden.
- Het coachproject: een succesvolle manier om jongeren uit de bijstand een extra steun in de rug te geven op weg naar de arbeidsmarkt.

Naast de doelgroep jongeren zet de ISD ook in op inwoners vanaf 27 jaar. Daarnaast worden de ZZP'ers als belangrijke doelgroep gezien. Om de slagingskansen van (startende) ondernemers te vergroten, is De Drentse Zaak opgericht. De Drentse Zaak doet dit door alle dienstverlening voor de doelgroep centraal te organiseren, door werkplekken te bieden en startende en gevestigde ondernemers samen te brengen. Daarnaast worden er gezamenlijk commerciële activiteiten georganiseerd en wordt er een netwerk omgeving aangeboden. Uit onderzoek blijkt dat het slagingspercentage door De Drentse Zaak is verdubbeld van 35% naar 70%.

De ISD geeft aan dat de volgende doelgroepen vaak gebruik maken van het aanbod van de ISD: laagopgeleiden, mensen met een beperking of mensen die geen opleiding of werkervaring hebben.

Vanaf 1 januari 2015 is de Participatiewet van kracht. De Participatiewet moet ervoor zorgen dat meer mensen, met en zonder beperking, werk vinden bij een gewone werkgever.

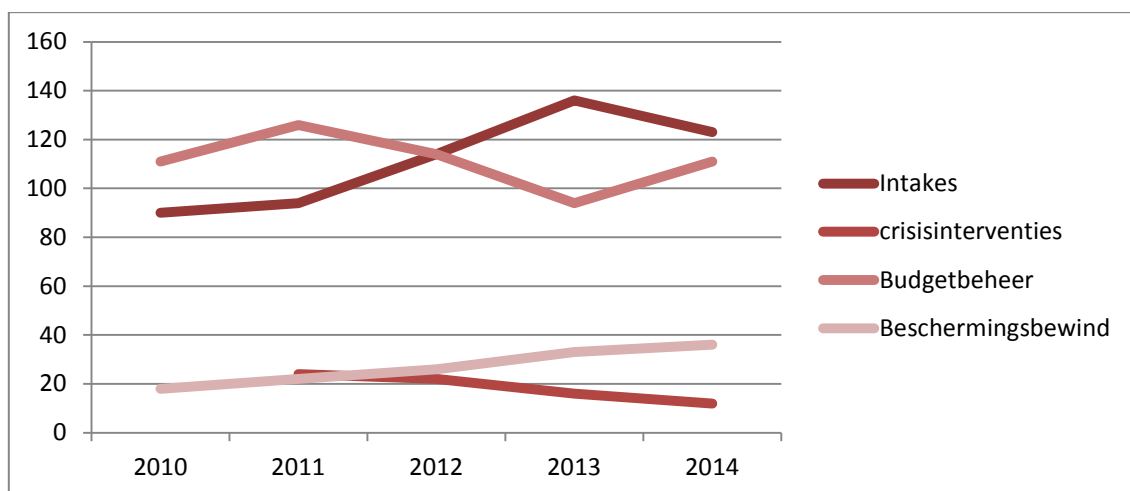
De uitvoering van de Participatiewet wordt belegd bij één uitvoeringsorganisatie vanuit het oogpunt van één klantbenadering, regie, effectiviteit en efficiency. Vanaf 1 januari 2016 vormen Alescon-Noord en de Intergemeentelijke Sociale Dienst voor de gemeenten Aa en Hunze, Assen en Tynaarlo de nieuwe uitvoeringsorganisatie. Alescon is op het moment verantwoordelijk voor de arbeidsontwikkeling van mensen met een arbeidsbeperking.

4.2 De GKB

Vanaf 2012 is de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) van kracht, waarmee gemeenten de verantwoordelijkheid krijgen om schuldhulpverlening uit te voeren. De uitvoering van schuldhulpverlening wordt in de gemeente Tynaarlo gedaan door de Gemeentelijke Kredietbank (GKB). De GKB richt zich op het oplossen van bestaande schulden, het voorkomen van nieuwe schulden en het bevorderen van de financiële zelfredzaamheid van de klant. De GKB kent de volgende diensten:

- Schuldregeling: de GKB probeert een regeling te treffen met de schuldeisers van de klant.
- Budgetbeheer: de GKB beheert de inkomsten en betaalt de vaste lasten van de klant.
- Beschermingsbewind: een bewindvoerder regelt alle financiële zaken voor mensen die niet in staat zijn om dat zelf te doen, bijvoorbeeld door een psychische of lichamelijke beperking.
- Sociale kredietverlening: wanneer mensen bij een commerciële bank geen lening krijgen, kunnen ze soms terecht bij de GKB voor een sociale lening.
- Preventie: de GKB biedt verschillende activiteiten op het gebied van schuldpreventie ter voorkoming van schulden.

De GKB is in verschillende gemeenten actief en per gemeente is het verschillend wanneer mensen gebruik kunnen maken van schuldhulpverlening. Vanuit de gemeente Tynaarlo kan iedereen terecht bij de GKB. Mensen melden zich soms zelf bij de GKB of ze worden doorverwezen vanuit vrijwilligersorganisaties, maatschappelijke organisaties en de sociale teams. Om de financiële problematiek inzichtelijk te maken, wordt een intake gedaan. In 2014 zijn er door de GKB 123 intakes gedaan met mensen uit de gemeente Tynaarlo. Waar nodig verwijst de GKB naar andere organisaties zoals maatschappelijk werk of Humanitas. In 2014 zijn 79 schuldregelingen geslaagd. In situaties waarbij sprake is van een dreigende ontruiming of dreigende afsluiting van energievoorzieningen wordt een crisisinterventie ingezet. In 2014 is dit 12 keer gebeurd. De GKB beheert voor een aantal huishoudens het huishoudbudget met behulp van budgetbeheer of beschermingsbewind. In 2014 kregen 111 huishoudens budgetbeheer en 36 huishoudens beschermingsbewind.

Ontwikkeling aantallen de GKB 2010-2014

In bovenstaande tabel is te zien dat de cijfers van de afgelopen jaren nogal wisselend zijn. Het aantal intakes is tussen 2010 en 2013 gestegen waarna het tussen 2013 en 2014 weer is afgenomen. Het aantal huishoudens in budgetbeheer laat een andere lijn zijn. Deze aantallen zijn tussen 2011 en 2013 gedaald, waarna er in het laatste jaar weer een stijging is te zien. Het aantal huishoudens dat beschermingsbewind heeft gekregen is tussen 2010 en 2014 verdubbeld. Daartegenover is het aantal crisisinterventies gedaald tussen 2011 en 2014.

De GKB heeft een aantal kenmerken van de cliënten goed in beeld. De grootste groep cliënten van de GKB zit in de leeftijdscategorie 40 tot 50 jaar gevolgd door mensen tussen de 50 en 60 jaar. Meer dan de helft van de cliënten heeft een inkomen onder de 1000 euro, namelijk 64%. Bijna de helft van de cliënten heeft een uitkering, namelijk 48%, waarvan 27% een WWB uitkering. Daarnaast werkt 45%. Als we kijken naar de gezinssamenstelling, is de grootste groep alleenstaand (63%). In onderstaande tabellen zijn de kenmerken van de doelgroep terug te vinden.

Leeftijd	Percentage	Inkomen	Percentage
18-30 jaar	12%	0-1000	64%
30-40 jaar	15%	1000-1500	28%
40-50 jaar	26%	1500-2000	7%
50-60 jaar	25%	2000-2500	1%
60 jaar en ouder	22%	2500 of hoger	0%

Inkomstenbron	Percentage	Gezinssamenstelling	Percentage
Werkgever	45%	Alleenstaand	63%
WWB	27%	Samenwonend	15%
WAO	9%	Gehuwd	16%
AOW	5%	Weduwe	5%
Wajong	3%	Gescheiden	2%
WW	3%		
WIA	2%		
ZW	2%		
ANW	2%		

Kenmerken doelgroep van de GKB

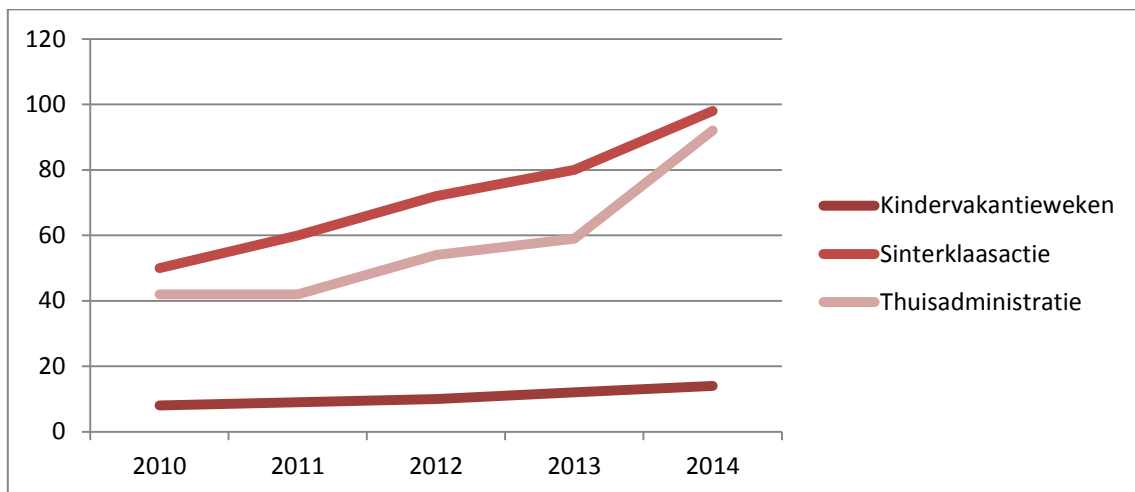
De GKB is in 23 gemeenten actief. De GKB heeft het beeld dat de mate van armoede in de gemeente Tynaarlo niet anders is dan bij de andere gemeenten. Over het hele werkgebied ziet de GKB dat mensen met schulden zich ervoor schamen en vaak te lang wachten met hulp vragen. Daarnaast ziet de GKB dat de problematiek steeds complexer wordt en dat de schulden hoger worden. Het wordt voor mensen ingewikkelder om alles op orde te krijgen.

4.3 Humanitas

Humanitas is er voor mensen die het even niet in hun eentje redden. Een aantal activiteiten van Humanitas in de gemeente Tynaarlo zijn gericht op mensen met een minimum inkomen of met financiële problemen. Het gaat om de volgende activiteiten:

- *Kindervakantieweken*: Humanitas organiseert jaarlijks twee vakantieweken voor kinderen van 7 t/m 14 jaar die om financiële, sociale of medische redenen niet op vakantie kunnen gaan.
- *Sinterklaasactie*: kinderen van 0 tot 12 jaar uit een gezin met een minimum inkomen kunnen met Sinterklaas een cadeau krijgen.
- *Thuisadministratie*: het doel van dit project is mensen te steunen bij het voeren van hun (financiële) administratie. Deze mensen worden onder andere geholpen bij het invullen van formulieren, het openen en ordenen van brieven, het op een rij zetten van inkomsten en uitgaven, het helpen bij schuldsanering en het invullen van belastingpapieren.

In 2014 gingen er 14 kinderen mee met de kindervakantieweken. Het aantal kinderen dat een sinterklaascadeau heeft gekregen in 2014 is 98. Daarnaast zijn 92 mensen geholpen bij hun thuisadministratie. Het aantal deelnemers aan deze activiteiten is de afgelopen jaren sterk gestegen. In onderstaande tabel is de ontwikkeling te zien tussen 2010 en 2014.

Ontwikkeling aantal deelnemers Humanitas 2010-2014

Volgens Humanitas zijn er een aantal aanleidingen van het groeiende aantal deelnemers: de decentralisatie van overheidstaken, het groeiend aantal asielzoekers dat binnen de gemeente gehuisvest wordt en hulp nodig heeft, een aanhoudende recessie en de toename van sociaal isolement bij een groeiende groep. Daarnaast heeft Humanitas op promotie en bekendheid ingezet, wat er ook voor heeft gezorgd dat meer mensen terecht komen bij Humanitas. Door de komst van de sociale teams vanaf 2015 worden meer mensen doorverwezen naar Humanitas. Daarnaast worden er mensen doorverwezen vanuit onder andere de huisartsen, de Voedselbank en Stichting Trias.

Welke doelgroep het meest gebruik maakt van het aanbod is nooit onderzocht. Er maken veel gezinnen gebruik van het aanbod en daarnaast is er een toename van het aantal vluchtelingengezinnen. Deze doelgroep vraagt vooral hulp bij de thuisadministratie. Vluchtelingen zijn een belangrijke doelgroep, omdat er steeds meer mensen geplaatst worden in de gemeente. Deze mensen hebben vaak hulp nodig, omdat ze anders niet integreren en uiteindelijk in financiële problemen komen.

Humanitas geeft aan dat het per gezin verschilt of kinderen de dupe zijn van de problemen. gezinnen proberen het beste er van te maken, maar soms zijn de kinderen wel de dupe. Het gaat dan vaak om laagopgeleide mensen.

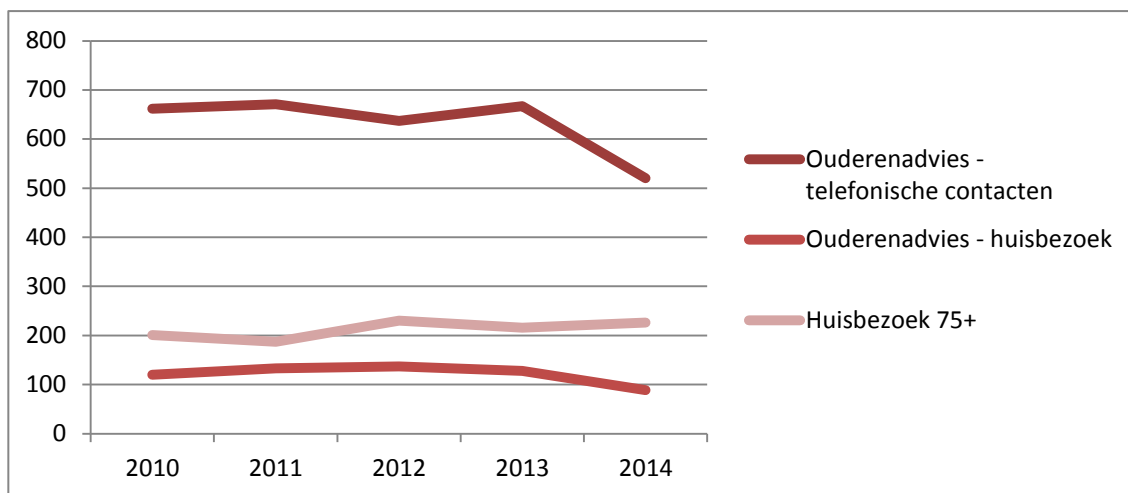
Welk beeld heeft Humanitas van de mate van armoede in de gemeente Tynaarlo? Lange tijd is de mate van armoede in de gemeente Tynaarlo onderschat. Er is niet veel armoede in Tynaarlo, maar de armoede die er is, is onzichtbaar. Dit komt doordat de gemeente geen achterstandswijken kent en de armoede is versnipperd over de hele gemeente. Daarnaast vinden mensen het vaak moeilijk om hulp te vragen.

Volgens Humanitas hebben de mensen in armoede behoefte aan meer en betere informatie over de mogelijkheden van ondersteuning wat is verzameld in één document of folder. Door goede informatie kunnen problemen worden voorkomen.

4.4 Stichting Trias

Stichting Trias is een brede instelling voor welzijn. Eén van de producten die door Trias wordt aangeboden is het huisbezoek 75+ en het ouderenadvies. De ouderenadviseur is een speciaal opgeleide ouderenwerker, waar personen boven de 55 jaar en ouder terecht kunnen met vragen en problemen die te maken hebben met het ouder worden. Vragen waar de ouderenadviseur onder andere voor wordt benaderd is over financiële regelingen. Daarnaast kent Trias het 'Huisbezoek 75+'. De huisbezoeken worden gedaan door senioren voorlichters van Trias en zijn bedoeld om ouderen voor te lichten over diensten en voorzieningen die voor senioren van belang kunnen zijn. De senioren voorlichters zijn vrijwilligers die een speciale training hebben gevolgd en kennis hebben van de voorzieningen en regelingen.

In 2014 heeft de ouderenadviseur 520 telefonische contacten gehad en 89 huisbezoeken. Het aantal huisbezoeken 75+ was in 2014 226. De aantallen van de afgelopen jaren zijn redelijk constant. Het aantal ouderen dat advies heeft gevraagd bij de ouderenadviseur is tussen 2013 en 2014 afgenomen. De afname is zowel te zien bij het telefonisch contact als bij de huisbezoeken van de ouderenadviseur. Aangegeven wordt dat nog niet alle huisbezoeken zijn geregistreerd. Het aantal huisbezoeken 75+ door de vrijwillige senioren voorlichters is het laatste jaar licht gestegen. De ontwikkelingen tussen 2010 en 2014 zijn te zien in onderstaande tabel.

Ontwikkeling aantallen Stichting Trias 2010-2014

Tijdens de huisbezoeken 75+ wordt er door de ouderen een vragenlijst ingevuld. In totaal hebben 785 ouderen de vragenlijst ingevuld. Een thema hierin is 'financiën'. Onderstaande cijfers komen uit de online database van Centa.

Uit het onderzoek blijkt dat 20% van de ouderen die de vragenlijst hebben ingevuld moeite heeft om van het inkomen rond te komen. Van de ouderen moet 16% rondkomen van alleen AOW. 84% heeft een aanvullend pensioen.

Volgens Trias zijn er veel ouderen die deze problemen niet laten zien. Wanneer tijdens het ouderenadvies of een huisbezoek blijkt dat een persoon financiële problemen heeft, wordt deze doorverwezen naar de sociale teams.

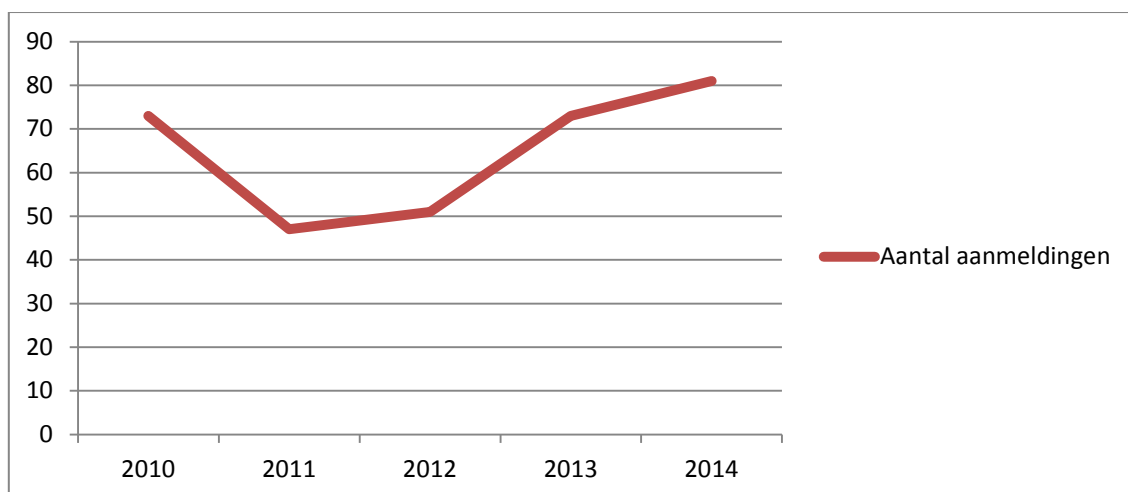
4.5 Noordermaat

Noordermaat is een brede welzijnsorganisatie met onder andere de gemeente Tynaarlo als werkgebied. Noordermaat biedt ondersteuning bij het herstellen en versterken van sociale zelfredzaamheid. Eén van de thema's waarvoor mensen terecht kunnen bij Noordermaat is Financiën en schulden.

Noordermaat helpt mensen om weer grip te krijgen op de financiën en bij de aanvraag van regelingen. Wanneer er sprake is van een problematische schuldsituatie wordt gekeken naar de mogelijkheden voor een schuldenregeling. De budgetcoach (Vanuit Noordermaat in samenwerking met de GKB) kan worden ingezet om een schuldenregeling tot een goed einde te brengen.

De meest voorkomende hoofdproblematiek in 2014 was 'Financiën'. Andere hoofdproblematiek zijn: familierelatie, opvoeding, identiteit, huiselijk geweld, partnerrelatie, huisvesting, verwerking, gezondheid, relatie met school en maatschappelijke organisaties.

In 2014 zijn er 81 aanmeldingen geweest met vragen over financiën. In onderstaande tabel is te zien dat er tussen 2010(73 aanmeldingen) en 2011(47 aanmeldingen) een grote daling was van het aantal aanmeldingen. Tussen 2011 en 2014 zijn de aanmeldingen weer fors gestegen.

Ontwikkeling aantal aanmeldingen financiën 2010-2014

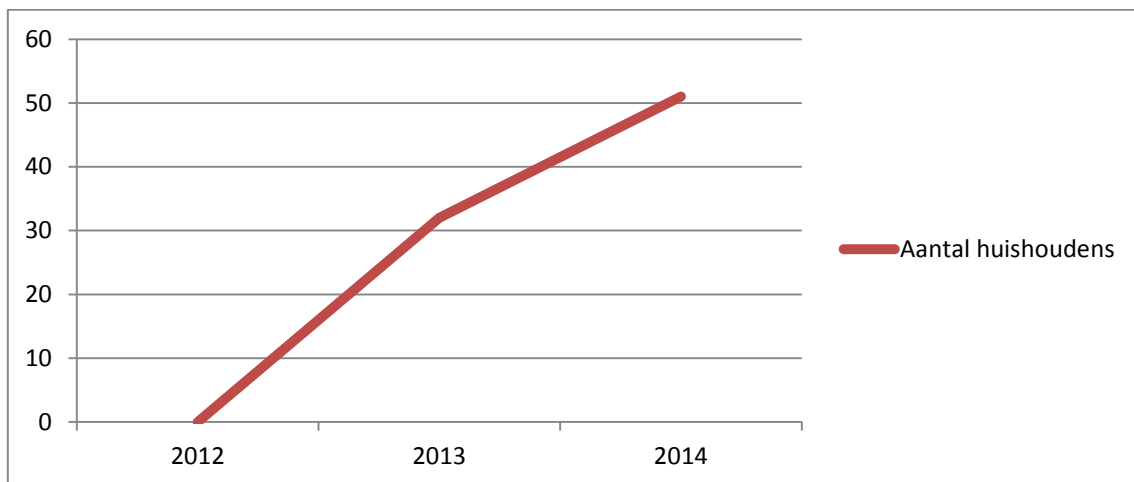
Volgens Noordermaat is in de gemeente nog maar het topje van de ijsberg bekend. Er zijn nog veel meer mensen in armoede die niet in beeld zijn. Mensen stellen het vaak te lang uit door schaamte, ontkenning of doordat ze de controle niet kwijt willen raken. Hierdoor is het ook moeilijk om de mensen te motiveren hulp te vragen.

4.6 De Voedselbank

Stichting Voedselbank Midden-Drenthe levert een bijdrage aan de vermindering van (verborgen) armoede en de verspilling van voedsel. Eén van de werkgebieden van Stichting Voedselbank Midden-Drenthe is de gemeente Tynaarlo. Het uitgiftepunt is vanaf 2013 gevestigd in Zuidlaren. Gezinnen of alleenstaanden die in financiële problemen zijn geraakt, kunnen in aanmerking komen voor een wekelijks voedselpakket.

Voedselhulp kan worden aangevraagd bij de coördinatoren van de Voedselbank of via andere hulporganisaties. Om vast te stellen of mensen voor een voedselpakket in aanmerking komen, wordt een screening uitgevoerd door daarvoor opgeleide medewerkers. Mensen kunnen maximaal drie jaar gebruik maken van de diensten van de voedselbank.

Tussen 2012 en 2014 is er een flinke toename te zien van de verstrekking van het aantal pakketten (zie onderstaande tabel). Tussen 2012 en 2014 is het aantal verstrekkingen gestegen van 0 tot 51 huishoudens. In 2014 zijn er 30 huishoudens gestopt bij de voedselbank en zijn er 49 huishoudens bij gekomen. Ook in het eerste half jaar van 2015 is deze stijgende lijn gezien. Het aantal verstrekking zit nu op 55 huishoudens. Het gaat om 150 mensen.

Ontwikkeling aantal huishoudens 2012-2014

Het merendeel van de afnemers zijn alleenstaanden. Van de 51 huishoudens uit 2014 waren er 21 alleenstaand, wat gaat om 41%. Daarnaast is 30% van de afnemers een paar met een kind en is 14% alleenstaande ouder. Het overige aandeel zijn de paren en de gezinnen met volwassen kinderen. Ook bij de overige gemeenten uit Midden Drenthe zijn de alleenstaanden de grootste groep afnemers. De voedselbank verwacht dat het aantal aanvragen het komende jaar zal toenemen.

De coördinatoren kunnen niet goed inschatten wat de gehele mate van armoede is in Tynaarlo. Wel zien zij dat onder de afnemers de problematiek steeds groter wordt. Mensen in armoede kunnen niet altijd goed voor zichzelf opkomen en weten ook vaak niet wat de mogelijkheden tot ondersteuning zijn.

Volgens de Voedselbank hebben de mensen in armoede die zij in beeld hebben behoefte aan contact en periodieke aandacht om te kijken of de persoonlijke situatie verbeterd kan worden. Daarnaast heeft de doelgroep behoefte aan betere informatie over de mogelijkheden en aan één gezicht die zich verdiept in de situatie om de persoon te ondersteunen. Volgens de Voedselbank zouden de leden van het sociale team hier meer in kunnen betekenen.

4.7 Stichting Leergeld

Stichting Leergeld biedt kinderen die om financiële redenen niet mee kunnen doen aan activiteiten de kans om deel te nemen aan binnen- en buitenschoolse activiteiten. Leergeld wil de sociale uitsluiting van kinderen voorkomen. Stichting Leergeld Noord Drenthe is in 2014 opgericht en sinds maart 2015 operationeel. De stichting kent drie werkgebieden: regio Assen, regio Aa en Hunze en regio Tynaarlo.

Stichting Leergeld Noord Drenthe ondersteunt kinderen van 4 tot 18 jaar van ouders met een laag inkomen door bemiddeling en/of het verstrekken van financiële hulp. Eerst wordt door Stichting Leergeld gekeken of gebruik wordt gemaakt van bestaande/voorliggende voorzieningen zoals het Jeugd sportfonds of Jeugd cultuurfonds. Wanneer deze voorzieningen niet toereikend zijn, biedt Stichting Leergeld aanvullende hulp en dient daarbij als vangnet. Wanneer geen gebruik van wordt gemaakt van bestaande voorzieningen, maar het gezin wel in aanmerking komt, wordt doorverwezen naar onder andere: DUO-groep, de Voedselbank, Humanitas en de Sociale Teams van de gemeente.

Stichting Leergeld richt zich op ouders van kinderen uit de drie gemeenten met een inkomen tot 120% van de bijstandsnorm of huishoudens die door de GKB van een week/leefgeld moeten rondkomen. Ouders kunnen een vergoeding voor het volgende aanvragen:

- Sportclub (contributie/kleding/schoeisel)
- Kunstzinnige vorming
- Bijdragen schoolreis
- Ouderbijdrage scholen
- Fiets (kinderen op voortgezet onderwijs)
- Computer of tablet (kinderen vanaf groep 8 en op het voortgezet onderwijs)

Omdat Stichting Leergeld sinds maart 2015 is begonnen in de gemeente Tynaarlo, kan nog geen duidelijke beeld worden geschetst van het aantal aanvragen en het beeld van armoede in de gemeente. Wel kan geconcludeerd worden dat de landelijke aantallen van Stichting Leergeld fors zijn toegenomen. Het aantal kinderen dat mee doet is gestegen van 42.000 kinderen in 2012 naar 68.619 kinderen in 2014.

4.8 Stichting Kringloop Organisatie Tynaarlo

Stichting Kringloop Organisatie Tynaarlo bestaat uit een kringloopwinkel in Vries. De stichting werkt met vrijwilligers en hecht waarde aan de mogelijkheid tot leren in de praktijk. Het doel van de kringloopwinkel is het hergebruiken van goederen, zorgen voor een zinvolle tijdsbesteding voor mensen zonder betaald werk, maatschappelijke stage en het begeleiden van mensen met een specifieke zorg- en begeleidingsvraag.

Door een klanttevredenheidsonderzoek in 2013 en door observatie denkt de stichting dat een heel klein percentage van de cliënten financiële problemen heeft, maar de stichting vindt het moeilijk om hier een beeld van te geven. Er is wel eens persoonlijke contact met de mensen. Wanneer blijkt dat mensen problemen hebben, worden ze doorverwezen naar maatschappelijk werk.

De Stichting heeft tussen de 25 en 30 vrijwilligers. Hier zitten ook een aantal mensen tussen met financiële problemen. De vrijwilligers worden begeleidt en er wordt gekeken naar hun prestaties en valkuilen. Dagelijks wordt er met de vrijwilligers geëvalueerd. De stichting zet in om de kennis van de mensen te vergroten en aan te vullen. Dit heeft er enkele keren voor gezorgd dat de vrijwilligers kunnen doorstromen naar reguliere arbeid.

Het beeld dat de stichting heeft over de mate van armoede in de gemeente, is dat er veel verborgen armoede is, maar dat de armoede lager is dan in andere gemeenten. Veel mensen vragen niet om hulp door schaamte. De stichting denkt dat de sociale teams een belangrijke rol spelen bij het in beeld brengen van de doelgroep.

Volgens de stichting hebben mensen in armoede behoefte aan een luisterend oor en hebben vrijwilligers behoefte aan meer duidelijkheid over de bestaande regels.

4.9 Gemeente Tynaarlo

Vanaf 1 januari 2015 zijn er binnen de gemeente sociale teams werkzaam. De gemeente kent drie teams: sociaal team Vries, sociaal team Zuidlaren en sociaal team Eelde-Paterswolde. De sociale teams bestaan uit medewerkers van Stichting Trias, Noordermaat, MEE en van de gemeente Tynaarlo. De teamleden geven informatie, advies en hulp op het gebied van welzijn, zorg, jeugd en werk.

De sociale teams geven aan de gehele doelgroep niet in beeld te hebben. Veel armoede in de gemeente is onzichtbaar. Er zijn veel mensen met financiële problemen die zich ervoor schamen en niet om hulp vragen. Als de sociale teams met deze mensen in aanraking komen is het vaak al te laat.

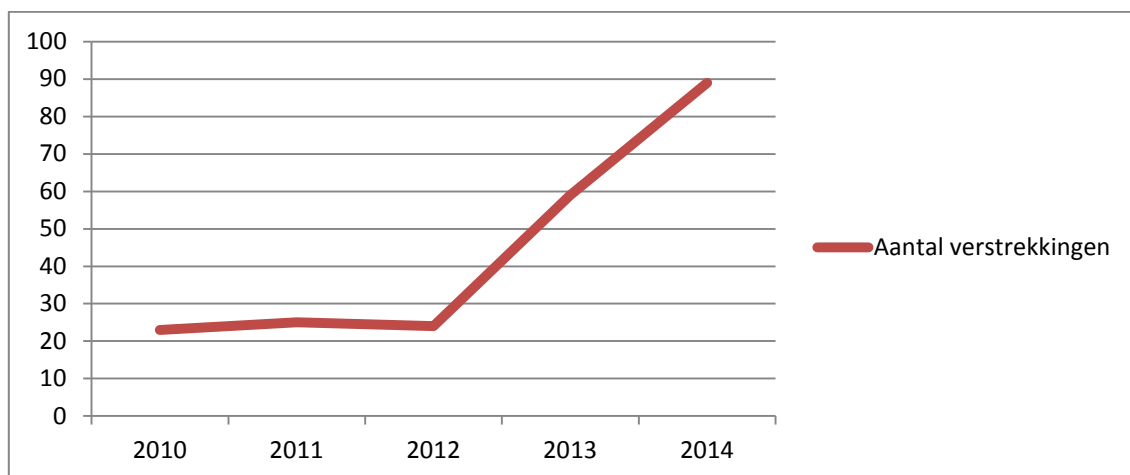
Er zijn veel verschillende redenen dat mensen in armoede leven. Dit is niet alleen doordat mensen een uitkering hebben, maar dit zijn ook mensen die bijvoorbeeld hun huis niet kunnen verkopen of mensen die net zijn ontslagen of zijn gescheiden.

De sociale teams zien dat het aantal mensen met financiële problemen of schulden steeds meer toenemen. Door de bezuinigingen hebben mensen soms niet of in mindere mate recht op ondersteuning en door de veranderingen door de decentralisaties vinden mensen het moeilijker om de regelingen te snappen en weten soms niet waar ze de regelingen aan moeten vragen.

Als de sociale teamleden iemand signaleren met financiële problemen, wordt zo snel mogelijk een start gemaakt en wordt de persoon doorverwezen naar de thuisadministratie van Humanitas, naar Maatschappelijk Werk of naar de GKB.

Jeugdsportfonds/Jeugdcultuurfonds

De gemeente Tynaarlo vindt het belangrijk dat alle kinderen mee kunnen doen aan sport en activiteiten op het gebied van kunst en cultuur. Ouders van kinderen tot en met 18 jaar met een minimuminkomen kunnen een beroep doen op het jeugdsportfonds en jeugdcultuurfonds. Tussen 2012 (24 verstrekkingen) en 2014(89 verstrekkingen) is het aantal verstrekkingen vanuit het jeugdsportfonds fors gestegen.

Ontwikkeling aantal verstrekkingen jeugdsportfonds 2010-2014

Voor het jeugdcultuurfonds was in 2014 vanuit de gemeente nog geen bijdrage geregeld. Hierdoor is geen gebruik gemaakt van het fonds.

4.10 Diaconie

Voor het onderzoek is een gesprek gevoerd met de diaconie van de protestantse gemeente Vries. De diaconie zet zich in voor mensen in armoede. Er worden verschillende acties ondernomen waarvan de opbrengst naar een goed doel gaat. Dit is zowel voor projecten in het buitenland als voor de minima in de gemeente Tynaarlo. De diaconie krijgt ook aanvragen binnen van mensen met financiële problemen. Als het gaat om kleine financiële tegemoetkomen doet de diaconie dit zelf. Als het gaat om grotere, structurele vragen verwijst de diaconie de mensen door naar het ondersteuningsaanbod. Ze verwijzen de mensen vaak door naar het sociale team. Daarnaast werkt de diaconie samen met Plaats de Wereld, Stichting Trias, Noordermaat en Vluchtelingenwerk.

De afgelopen jaren is er vaker om hulp gevraagd. Daarnaast zijn de problemen vaak groter. Volgens de diaconie komt dit door de economische crisis, de veranderingen vanaf 2015 en de bezuinigingen.

De diaconie vindt het moeilijk om een beeld te geven van de mate van armoede in de gemeente. Het is moeilijk om erachter te komen waar de armoede zit. Veel mensen schamen zich en vragen geen hulp. Een grote groep mensen die armoede hebben zijn niet in beeld. De diaconie denkt wel dat het steeds normaler wordt om hulp te vragen, kijk maar naar het aantal aanvragen bij de voedselbank. Dit komt ook doordat er veel aandacht aan wordt besteed op tv en bij de organisaties die te maken hebben met deze doelgroep.

Volgens de diaconie hebben de mensen behoefte aan meer duidelijkheid. Er is veel veranderd sinds 1 januari 2015 en veel mensen weten niet waar ze aan toe zijn en weten niet waar ze terecht kunnen voor ondersteuning.

5. Ondersteuning gemeente Tynaarlo

Naast het ondersteuningsaanbod dat in het vorige hoofdstuk is beschreven, kent de gemeente meerdere ondersteuningsmogelijkheden. Wanneer inwoners van de gemeente Tynaarlo langdurig van een minimuminkomen leven, kunnen zij hier een beroep op doen.

In het kader van het meedoenbeleid had de gemeente Tynaarlo vanaf 2007 regelingen voor een aantal groepen inwoners:

- Ouderen van een schoolgaand kind(eren) in het basisonderwijs of het voortgezet onderwijs;
- 65 jaar of ouder is;
- Chronische zieken/gehandicapten.

Vanaf 1 januari 2015 heeft de gemeente nieuwe taken op het gebied van werk en inkomen. Iedereen die kan werken maar daarbij ondersteuning nodig heeft, valt onder de participatiewet. De Participatiewet beperkt de vrijheid die de gemeente heeft op het gebied van meedoenbeleid. Als gevolg van de wet moeten collectieve, lokale meedoenregelingen worden stopgezet. Voor het beleid in Tynaarlo betekent dit dat langdurigheidstoelage en de regeling voor chronische zieken per 1 januari wordt stopgezet. Voor de langdurigheidstoelage komt de individuele inkomensloosheid in de plaats. Daarnaast is ook de regeling voor mensen van 65 jaar en ouder stopgezet. In de nieuwe situatie kunnen mensen die kosten maken als gevolg van hun chronische ziekte en/of leeftijd terecht bij de bijzondere bijstand.

Bijzondere bijstand

Inwoners waarvan het inkomen lager is dan 120% van het sociaal minimum komen in aanmerking voor de bijzondere bijstand. Dit is voor extra, noodzakelijke kosten die iemand maakt om bijzondere omstandigheden te financieren, bijvoorbeeld bij ziekte, een handicap of andere sociale redenen.

Regelingen

Mensen die een bijstandsuitkering ontvangen hebben in sommige gevallen recht op extra vergoedingen.

- **Collectieve zorgverzekering**
Inwoners met een inkomen dat lager is dan 120% van het sociaal minimum kunnen een collectieve zorgverzekering afsluiten.
- **Kwijtschelding**
Inwoners met een inkomen op bijstandsniveau die de gemeentelijke belastingen en/of waterschapsbelastingen niet kunnen betalen kunnen kwijtschelding aanvragen.
- **Individuele inkomensloosheid (voorheen langdurigheidstoelage)**
Wanneer het inkomen langer dan 36 maanden lager is dan de inkomensgrens van 120% van het sociaal minimum, wordt een individuele inkomensloosheid gedaan. Of er voldoende inspanningen zijn verricht is steeds een individuele afweging. Als er voldoende arbeidsmarktperspectief aanwezig is zal niet langer een individuele inkomensloosheid worden toegekend.
- **Tegemoetkoming kinderopvang**
Mensen met een aanvullende bijstandsuitkering kunnen een tegemoetkoming voor de kinderopvang krijgen als ze de zorg voor kinderen moeten combineren. De tegemoetkoming, afhankelijk van de hoogte van het inkomen en het aantal kinderen, kan bij de belastingdienst worden aangevraagd.

Meedoenregelingen

De gemeente wil kinderen die opgroeien op of onder het bestaansminimum blijven ondersteunen. Daarom zijn beleidsregels opgesteld ten behoeve van schoolgaande kinderen in het basisonderwijs of het voortgezet onderwijs. Inwoners komen in aanmerking voor een meedoenregeling, wanneer zij 110% van de bijstandsnorm verdienen.

- **Meedoenpremie voor schoolgaande kinderen**
Voor ouders van kinderen tot 18 jaar in het basis of voortgezet onderwijs(middelbare school) kent de gemeente een meedoenpremie. Met dit geld kunnen kinderen meedoen aan culturele activiteiten of worden lid van een vereniging. Het gaat om een bedrag van €210,- per kind per schooljaar en een eenmalig bedrag van €520,- in het eerste jaar van het voortgezet onderwijs.
- **PC-project**
Ouders die de meedoenpremie ontvangen en waarvan het kind voor het eerste jaar naar het voortgezet onderwijs gaan, hebben recht op een laptop of computer (wanneer zij deze zelf niet bezitten). Hetzelfde geldt voor een printer of een internetaansluiting.
- **Witgoedregeling**
Huishoudens met kinderen met een laag inkomen komen in aanmerking voor de vervanging van een koelkast, wasmachine, gasfornuis of stofzuiger, wanneer het huishouden drie jaar onafgebroken een inkomen heeft gehad van minder dan 110% van de bijstandsnorm.

Sport en cultuur (betaald vanuit de meedoenpremie voor schoolgaande kinderen)

- **Jeugd sportfonds**
Het jeugd sportfonds stelt middelen beschikbaar zodat kinderen tot 18 jaar uit gezinnen met een minimuminkomen (120% van het sociaal minimum) een beroep kunnen doen op een vergoeding voor sportactiviteiten, contributie en/of sportmaterialen.
- **Jeugd cultuurfonds**
Het jeugd cultuurfonds Drentse stelt financiële middelen beschikbaar zodat kinderen tot 18 jaar uit gezinnen met een minimuminkomen(120% van het sociaal minimum) kunnen deelnemen aan culturele en kunstzinnige activiteiten.

Regeling vanuit de re-integratieverordening Participatiewet 2015

Mensen met een bijstandsuitkering en die op een participatieplaats zitten, kunnen een premie van €100,- per halfjaar ontvangen, mits is meegewerkt aan het vergroten van de kans op inschakeling in het arbeidsproces.

Project Tynaarlo Financieel Fit

In het kader van preventie en vroegsignalering van financiële problemen voert de gemeente in 2014 en 2015 het project Tynaarlo Financieel Fit (TFF) uit. Het project bestaat uit diverse activiteiten om mensen te informeren over hun financiën. Door mensen in een eerder stadium te ontmoeten, kan worden voorkomen dat schulden zich ontwikkelen tot problematische schulden. Een aantal acties die zijn/worden uitgevoerd:

- Kinderen van 4 – 12 jaar: de GKB heeft gastlessen verzorgt op het basisonderwijs tijdens de Week van het Geld, gericht op financiële educatie.
- Kinderen/jongeren van 12 – 18 jaar: in overleg met de jongerenwerkers van Trias en de medewerkers van Noordermaat wordt overlegd wat wordt ingezet voor deze doelgroep en aansluit bij de belevingswereld.
- Ouderen: het aanbod van Humanitas Thuisadministratie wordt onder de aandacht gebracht bij de doelgroep 65+.
- ZZP'ers: er zal een voorlichting georganiseerd worden door de GKB voor ZZP'ers.
- Werkgevers: er wordt een netwerkbijeenkomst georganiseerd door de GKB voor werkgevers in de gemeente over werknemers met schuldenproblematiek.

6. Conclusies en aanbevelingen

Zoals eerder beschreven bestaat het onderzoeksrapport uit twee delen. Het eerste deel gaat over de mate van armoede in de gemeente Tynaarlo. In dit hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de centrale vraagstelling:

In welke mate is er sprake van armoede in de gemeente Tynaarlo?

Doelgroep

Armoede is een complex probleem wat samengaat met veel samenhangende dimensies en kan grote negatieve gevolgen hebben op het leven van een persoon. Uit het onderzoek blijkt dat van de onderzochte indicatoren (arbeidsdeelname, sociale zekerheid/uitkeringen en het inkomen) veel cijfers onder het Drentse en landelijke gemiddelde liggen. Hieruit kan geconcludeerd worden dat de armoedeproblematiek lager is dan het gemiddelde in Drenthe en Nederland. De beelden vanuit de praktijk bevestigen dit. Aan de hand van het aantal cliënten van de organisaties kan wel degelijk geconstateerd worden dat er armoede is in de gemeente.

Uit de gesprekken met de organisaties komt naar voren dat een deel van de doelgroep niet bekend is. Het is onduidelijk hoe groot de totale groep mensen is die in armoede leven.

Van de mensen die wel in beeld zijn, wordt geconcludeerd dat de problematiek complexer wordt en de schulden hoger. Mensen vinden het ingewikkelder om alles op orde te krijgen en missen soms duidelijkheid over de ondersteuningsmogelijkheden. Daarnaast komt naar voren dat de doelgroep behoefte heeft aan persoonlijk contact en een luisterend oor.

Ondersteuning

De gemeente Tynaarlo kent diverse mogelijkheden tot ondersteuning. Vanuit de organisaties is niet benoemd dat er mogelijkheden worden gemist, waaruit geconcludeerd wordt dat er voldoende mogelijkheden zijn in de gemeente. Bij vrijwel alle organisaties is te zien dat het aantal cliënten de afgelopen jaren flink is toegenomen. Toch is er nog een groep mensen die in armoede leven en geen gebruik maken van de ondersteuningsmogelijkheden. Dit komt vaak doordat mensen zich schamen, de controle niet willen kwijtraken en het moeilijk vinden om hulp te vragen of de wegen niet kennen.

Neem bijvoorbeeld het aantal mensen dat schulden heeft in de gemeente Tynaarlo. Uit het onderzoek van Pateia blijkt dat 6% van de huishoudens in Nederland problematische schulden heeft. In 2014 bestond de gemeente Tynaarlo uit 13.625 huishoudens. Als we uit gaan van het landelijke gemiddelde gaat het in Tynaarlo om 817 huishoudens met problematische schulden. Daarnaast zouden nog eens 1499 huishoudens een risico hebben op problematische schulden. In 2014 zijn bij de GKB 123 intakes gedaan met mensen uit de gemeente Tynaarlo (15% van de potentiële doelgroep), kregen 111 huishoudens budgetbeheer (7% van de potentiële doelgroep) en 36 huishoudens beschermingsbewind (4% van de potentiële doelgroep). Er bestaat dus nog een enorm potentieel aan huishoudens die gebaat zouden zijn bij ondersteuning. Echter wordt verwacht dat het aantal huishoudens met problematische schulden in de gemeente Tynaarlo lager is dan het landelijk gemiddelde, omdat Tynaarlo met de andere onderzochte indicatoren ook onder het landelijke gemiddelde zit. Waarschijnlijk zal het percentage van de potentiële doelgroep dus hoger zijn.

Om een beroep te kunnen op de ondersteunende voorzieningen is naast het inkomen ook het vermogen van belang. Een laag inkomen hoeft immers niet per definitie te leiden tot het toekennen van een voorziening (wanneer het vermogen meer is dan de gestelde vermogensgrens). Onder vermogen wordt verstaan: spaartegoeden, afkoopwaarden, kapitaalverzekeringen, motorvoertuigen met een hoge waarde, etc. Dit is eveneens één van de verklaringen waarom de groep die een beroep doet op een voorziening lager is dan de groep met een laag inkomen.

Uit de gesprekken met de organisaties komt naar voren dat de organisaties vaak mensen naar elkaar doorverwijzen, maar dat de onderlinge samenwerking verbeterd zou kunnen worden.

Risicogroepen

Uit het onderzoek kan geconcludeerd worden dat er onder een aantal doelgroepen meer armoede voorkomt of een groter risico hebben om in armoede te vervallen. Het gaat om eenoudergezinnen met minderjarige kinderen. Kinderen zijn een belangrijke kwetsbare doelgroep. Ook alleenstaanden worden als risicogroep benoemd door het CBS/SCP. Dit wordt bevestigd door de cliënten/afnemers van de GKB en de Voedselbank, waar de alleenstaanden het grootste aandeel vormen.

Uit het onderzoek van Trias blijkt dat 20% van de ouderen moeite heeft om rond te komen van het inkomen, in tegenstelling tot het rapport van CBS/SCP waar ouderen geen risicogroep wordt genoemd. Ook ZZP'ers zijn een risicogroep en daarnaast worden de vluchtelingen als belangrijke doelgroep genoemd. Ten slotte komt armoede veel voor onder uitkeringsgerechtigden en laagopgeleiden.

Antwoord centrale vraagstelling

De armoedeproblematiek in Tynaarlo is lager dan het Drentse en landelijke gemiddelde. Aan de hand van het aantal cliënten van de organisaties die ondersteuning bieden aan mensen in financiële problemen en armoede kan geconstateerd worden dat er wel degelijk armoede is in de gemeente. Toch is er nog een groep mensen die in armoede leven en geen gebruik maken van de ondersteuningsmogelijkheden. Van de mensen die in beeld zijn, wordt geconcludeerd dat de problematiek complexer wordt. Armoede komt het meest voor onder de volgende doelgroepen: eenoudergezinnen met minderjarige kinderen, alleenstaanden, kinderen, allochtonen, vluchtelingen, laagopgeleiden, uitkeringsgerechtigden en ZZP'ers.

Aanbevelingen

Aan de hand van bovenstaande conclusies wordt het volgende aanbevolen:

Doelgroep

Uit het onderzoek wordt geconcludeerd dat de totale doelgroep niet in beeld is. Aanbevolen wordt om:

- Te kiezen voor een pragmatische aanpak. De sociale teams hebben een essentiële taak bij het in beeld brengen van en het contact leggen met de doelgroep, doorverwijzen naar het ondersteuningsaanbod en te helpen bij de aanvraag van regelingen, in samenwerking met de lokale partners. Een pragmatische aanpak heeft direct effect voor de doelgroep.

Daarnaast komt uit het onderzoek naar voren dat er onder een aantal doelgroepen meer armoede voorkomt of een groter risico hebben op armoede. Het gaat om eenoudergezinnen met minderjarige kinderen, alleenstaanden, kinderen, allochtonen, vluchtelingen, laagopgeleiden, uitkeringsgerechtigden en ZZP'ers. Aanbevolen wordt om:

- In het armoedebelief extra aandacht te besteden aan deze risicogroepen.

Ondersteuning

De gemeente kent diverse ondersteuningsmogelijkheden voor mensen in financiële problemen en armoede. Geconcludeerd wordt dat er genoeg mogelijkheden zijn en aanbevolen wordt het ondersteuningsaanbod niet uit te breiden. Omdat een deel van de mensen niet gebruik maakt van ondersteuningsmogelijkheden, wordt aanbevolen in te zetten op:

- Meer bekendheid geven aan de ondersteuningsmogelijkheden in de gemeente.
- Mensen in armoede stimuleren om gebruik te maken van de ondersteuningsmogelijkheden.
- Naast de digitale informatie een folder te ontwerpen met een overzicht van alle mogelijkheden.

Daarnaast wordt aanbevolen om:

- In te zetten op persoonlijke aandacht met de doelgroep en het bieden van een luisterend oor.

Samenwerking

Uit het onderzoek komt naar voren dat de onderlinge samenwerking tussen de lokale partners verbeterd kan worden. Aanbevolen wordt om:

- In het armoedebeleid in te zetten op de samenwerking tussen de organisaties en op het versterken van de lokale partners.
- De vormgeving en uitwerking van het armoedebeleid samen met de lokale partners te doen.

7. Armoedebeleid

Uit het eerste gedeelte van het onderzoek wordt geconcludeerd dat er wel degelijk sprake is van armoede in de gemeente. Om mensen in armoede te ondersteunen en de armoedeproblematiek in de gemeente te verminderen is het belangrijk dat er armoedebeleid wordt opgesteld.

Armoedebeleid is nodig om de inzet van de armoedegelden tot en met 2018 handen en voeten te geven. In het vorige hoofdstuk zijn al enkele aanbevelingen gedaan voor het armoedebeleid. In dit hoofdstuk wordt hier verder op ingegaan.

7.1 Armoedebeleid in Nederland

Het versterken van het armoede- en schuldenbeleid vormt voor het huidige kabinet een beleidsprioriteit. Het kabinet zet hiervoor structureel extra middelen ter beschikking. Deze extra middelen zijn niet strikt geoormerkt voor bepaalde thema's of instrumenten. Wel moet de focus liggen op het verbeteren van de positie van kinderen in gezinnen met een minimuminkomen en op het versterken van een preventieve aanpak. In 2014 is er onderzoek gedaan naar de wijze hoe gemeenten invulling geven aan het armoede- en schuldenbeleid.

Tijdens het onderzoek is gekeken wat de belangrijkste prioriteiten zijn van het gemeentelijke armoede- en schuldenbeleid. Gebleken is dat gemeenten in hun armoede- en schuldenbeleid vooral inzetten op het 'stimuleren van sociale en maatschappelijke participatie', de 'preventie van schulden- en armoedeproblematiek' en het 'bevorderen van de (financiële) zelfredzaamheid'. Daarna volgen 'inkomensondersteuning', 'activerend armoedebeleid' en 'bevorderen integrale aanpak'.

Gekeken naar de doelgroepen voert de meerderheid van de gemeenten specifiek beleid op gezinnen met kinderen, alleenstaande ouders met kinderen, uitkeringsgerechtigden en langdurige armen.

Uit verschillende onderzoeken, onder andere van het CAB (onderzoeks- en adviesbureau beleid), komt naar voren dat het beleid zich ontwikkelt via drie sporen.

Curatief armoedebeleid: het beleid is er op gericht om een bestaande armoedesituatie te verzachten of te herstellen. Centraal staan de financiële belemmeringen en het beleid bestaat uit financiële tegemoetkomingen.

Preventief armoedebeleid: het beleid is er op gericht om een situatie van armoede te voorkomen. Centraal staan signaleren en informeren.

Activerend armoedebeleid: het beleid is er op gericht om participatieproblemen en sociaal isolement te voorkomen of te herstellen door belemmerende factoren weg te nemen.

7.2 Huidige inzet gemeente Tynaarlo

Zoals in hoofdstuk vijf is beschreven heeft de gemeente diverse regelingen:

- Bijzondere bijstand
- Collectieve zorgverzekering
- Kwijtschelding
- Individuele inkomenstoeslag
- Tegemoetkoming kinderopvang
- Meedoenregelingen: meedoenpremie voor schoolgaande kinderen(jeugdsportfonds en jeugdcultuurfonds, PC-project, witgoedregeling
- Premie re-integratie

Vanaf 2013 heeft de gemeente vanuit het Rijk structureel budget ontvangen om extra in te kunnen zetten op armoedebeleid. In 2014 heeft de raad besloten over de inzet van de financiële middelen voor 2014 en 2015. Tijdens deze jaren zijn er een aantal nieuwe wegen ingeslagen. Vanaf 2014 subsidieert de gemeente Stichting Voedselbank Midden-Drenthe en Stichting Leergeld. Daarnaast worden de Kindervakantieweken van Humanitas door de gemeente gesubsidieerd.

Ook heeft er een intensivering plaatsgevonden aan het Jeugdsportfonds en Jeugdcultuurfonds, omdat de behoefte groeiende is. De vraag naar schuldhulpverlening is gegroeid, waardoor hier extra budget voor beschikbaar is.

In 2014 is de gemeenteraad akkoord gegaan met een taakstelling van €100.000,- op de bijzondere bijstand en het minima-/meedoenbeleid. De Participatiewet brengt met zich mee dat de Meedoenregelingen voor chronische zieken en gehandicapten en 65-jarigen moet worden afgeschaft. De collectieve zorgverzekering is hierop uitgebreid. Compensatie vindt plaats vanuit de beschikbare armoedegelden en rijksbijdrage compensatie CER/Wtgc.

De verdeling van de financiële middelen in 2014 en 2015 zag er als volgt uit:

Beschikbaar	2014: €62.000-	2015: €82.000
St. Voedselbank M-Drenthe	3.600	4.000
St. Leergeld i.o.	5.000	5.000
Schuldhulpverlening	40.000	35.000
Jeugdsportfonds	7.000	3.000
Jeugdcultuurfonds	6.400	2.000
Individuele inkomenstoeslag		8.000
Bijzondere bijstand		25.000
Totaal	62.000	82.000

7.3 Ideeën vanuit de organisaties

Aan alle geïnterviewde organisaties is gevraagd wat zij belangrijke punten vinden waar de gemeente op in zou moeten zetten. Een samenvatting van de gegeven antwoorden wordt in deze paragraaf beschreven.

De doelgroep zal meer persoonlijk moeten worden benaderd. Er moet contact worden gelegd met de doelgroep wat stap voor stap zal moeten worden opgebouwd. De organisaties vinden dat de sociale teams hier een belangrijke rol in spelen. De teams moeten zichtbaar en toegankelijk zijn. Ze zouden meer outreachend te werk moeten gaan.

Door een groot deel van de organisaties wordt aangegeven dat de doelgroep een totaaloverzicht mist van de mogelijkheden tot ondersteuning. Mensen moeten op de hoogte worden gebracht welke mogelijkheden tot ondersteuning er zijn. De regelingen zouden duidelijker en eenvoudiger moeten worden uitgelegd. Veel mensen weten niet wat de mogelijkheden zijn en wie ze daarvoor moeten benaderen. De mensen hebben behoefte aan één gezicht waar ze terecht kunnen met vragen. Op het moment is er alleen digitale informatie beschikbaar. Sommige ouderen zijn niet op de hoogte van de mogelijkheden doordat zij geen computer hebben. Ze zouden wel behoefte hebben aan de ondersteuning, maar maken er geen gebruik van.

Een oplossing dat is genoemd, is het maken van een folder met alle regelingen en mogelijkheden tot ondersteuning.

Ook vinden de organisaties het belangrijk dat wordt ingezet op vroegsignalering en preventie. Er is ooit een pilot opgezet met Woonborg: wanneer mensen een huurachterstand hadden, werd er een seintje afgegeven aan de gemeente. Uiteindelijk is de pilot gestopt. Veel organisaties vinden dat er opnieuw pilots moeten worden opgezet. Op die manier kan de armoede beter in beeld worden gebracht en kan er preventief ondersteuning worden geboden.

Ook intern binnen de gemeente zou op deze manier kunnen worden samengewerkt. Als er bijvoorbeeld een betalingsachterstand is, dat er dan een seintje wordt gegeven aan de sociale teams.

Daarnaast is aangegeven dat moet worden ingezet op preventie. Door preventie kunnen de problemen worden voorkomen. Een voorbeeld dat tijdens de interviews is genoemd is om de mensen die een uitkering aanvragen vanaf dat moment al te begeleiden.

Uit de interviews met de organisaties komt naar voren dat er onderling goed naar elkaar verwezen wordt. Aangegeven wordt dat de onderlinge samenwerking kan worden verbeterd. De organisaties zouden onderling het gesprek aan moeten gaan om te kijken hoe ze elkaar kunnen ondersteunen. Hier is nog winst te behalen.

Bij het opzetten van het armoedebeleid geven organisaties aan hierin mee te willen denken of te helpen. Door het beleid integraal op te zetten, wordt het een gedragen plan van de verschillende betrokken organisaties. Het voorbeeld is genoemd om een brainstormsessie te organiseren met de organisaties om te kijken wat we kunnen doen. De ontwikkelingen die worden gesignaleerd moeten worden vertaald naar acties. Naast de organisaties zouden ook de cliëntenraad en Wmo-adviesraad moeten worden betrokken.

7.4 Armoedebeleid gemeente Tynaarlo

Uit de aanbevelingen van hoofdstuk 6 en de ideeën vanuit de organisaties komen de volgende speerpunten naar voren waar de gemeente op in zou moeten zetten:

- Duidelijke communicatie naar de doelgroep
- Persoonlijk contact met de doelgroep en het bieden van een luisterend oor
- Empowerment: het benutten van de eigen kracht
- Betere samenwerking tussen de lokale partners
- Preventie en vroegsignalering
- Een integrale en pragmatische aanpak

De uitvoering van het armoedebeleid ligt grotendeels bij de organisaties. Daarnaast hebben de sociale teams een belangrijke taak bij de uitvoering van het beleid. Het is belangrijk dat de sociale teams zichtbaar en toegankelijk zijn, voor zowel de organisaties, als voor de mensen in armoede en dat de teamleden outreachend te werk gaan.

Het is belangrijk dat er meer bekendheid wordt gegeven aan de ondersteuningsmogelijkheden en dat mensen gestimuleerd worden om gebruik te maken van de mogelijkheden.

In het kader van 'duidelijke communicatie naar de doelgroep' en 'preventie' wordt aanbevolen om naast de digitale informatie een folder te ontwerpen met één overzicht van de ondersteuningsmogelijkheden in de gemeente.

Aanbevolen wordt om in het armoedebeleid extra aandacht te besteden aan de risicogroepen die door het onderzoek naar voren zijn gekomen: eenoudergezinnen met minderjarige kinderen, alleenstaanden, kinderen, allochtonen, vluchtelingen, laagopgeleiden, uitkeringsgerechtigden en ZZP'ers.

Omdat de lokale partners een grote rol hebben in de uitvoering van het armoedebeleid, wordt in 2016 door middel van een aantal bijeenkomsten verdere invulling gegeven aan de speerpunten.

7.5 Inzet armoedegelden 2016

Op basis van alle uitkomsten wordt voorgesteld de armoedegelden 2016 voor het volgende in te zetten:

1. De inzet van de financiële middelen zoals die in 2014 en 2015 zijn ingezet voor 2016 te continueren.
Het gaat om: de Voedselbank, Stichting Leergeld, Schuldhulpverlening, Jeugdsportfonds en Jeugdcultuurfonds, individuele inkomenstoelage en bijzondere bijstand.
2. In het kader van de inzet op duidelijke communicatie en preventie een folder te ontwerpen met één overzicht van de ondersteuningsmogelijkheden in de gemeente.
3. Kiezen voor een pragmatische aanpak en de sociale teams hier een rol in laten spelen.
4. Nader bekijken hoe de samenwerking tussen en met lokale partners gerealiseerd kan worden.
5. In 2016 de speerpunten verder uitwerken samen met de lokale partners.

De financiële verdeling van de armoedegelden voor 2016 ziet er als volgt uit:

Beschikbaar	2016: 83.420
St. Voedselbank M-Drenthe	4.000
St. Leergeld i.o.	5.000
Jeugdsportfonds	4.000
Jeugdcultuurfonds	3.000
Individuele inkomenstoelage	8.000
Bijzondere bijstand	25.000
Schuldhulpverlening	31.000
Folder ondersteuningsmogelijkheden (uitwerking door stagiaires in samenwerking met team Communicatie)	3.000
Totaal	83.000

In de loop van 2016 wordt een voorstel ter besluitvorming voorgelegd voor de inzet van de middelen voor het jaar 2017 en 2018. Begin 2016 wordt een rapportage opgesteld over de resultaten van de regelingen van 2014 en 2015. De wijze waarop de armoedegelden voor het jaar 2017 en 2018 worden ingezet, wordt bepaald aan de hand van:

- De rapportage van het jaar 2014 en 2015.
- De uitkomsten van de bijeenkomsten met de lokale partners over de invulling van de speerpunten.

8. Bronvermelding

A.C. Kerckheart, L.S. de Ruig (2013) *Huishoudens in de rode cijfers: omvang en achtergronden van schuldenproblematiek bij huishoudens*. Panteia: Zoetermeer

B. Briels, M. Ploegenmakers (2011) *Van armoede wordt je ziek*. Movisie: Utrecht

Bureau Bartels (2014) *Gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid*. Amersfoort

Centraal Bureau voor de Statistiek (2014) *CBS Statline – cijfers gemeente Tynaarlo*

CMO STAMM (2015) *Leefbaarheid Drenthe*.

De Kinderombudsman (2013) *Kinderen in armoede in Nederland*. Verwey-Jonker Instituut

Gemeente Tynaarlo – *Databank Tynaarlo in cijfers*.

Jetta Klijnsma (25 november 2013) *Kamerbrief - Samen werken aan een effectieve armoede- en schuldenaanpak*. Den Haag

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (2010) *Armoedebestrijding*.

Sociaal en Cultureel Planbureau/Centraal Bureau voor de Statistiek (2014) *Armoedesignalement*. Den Haag

T. Madern (2014) *Overkoepelende blik op de omvang en preventie van schulden in Nederland*. Nibud

Geïnterviewden:

Werkplein Baanzicht (de ISD)

De GKB

Humanitas

Stichting Trias

Noordermaat

De Voedselbank

Stichting Leergeld

Stichting Kringloop Organisatie Tynaarlo

Sociale teams gemeente Tynaarlo

Diaconie Vries

Mark Hoogendijk

Henrike Nijhof

Astrid Nieborg

Titia Robroch

Edna Hoo

Frits Haan, Cor de Gier

Harrie Muntendam

Nico Heikamp

Sociaal team Vries, Sociaal team Zuidlaren, Sociaal team Eelde/Paterswolde

Annemarie Hofsté, Albert Meijering